

ANNO DOMINI DCCCCXCIV.

## SANCTUS MAIOLUS

ABBAS CLUNIACENSIS QUARTUS.

## SANCTI MAIOLI ELOGIUM HISTORICUM.

(Apud Mabill. *Acta*, Sæculi V, pag. 760.)I. *Ejus vitæ scriptores ejusque laudatores.*

1. Ea est primorum Cluniacensium abbatum celebritas et factorum gloria, ut quanquam de illis plures scripserunt auctores, ea tamen nec pro dignitate explicent, nec pro votis nostris. Quapropter quod in sancto Odone jam præstitum est a nobis, idem etiam in Maiolo aliisque duobus subsequentibus, Odilone scilicet atque Hugone, præstandum est, ne eorum memoriam neglexisse videamur, si eam segniter illustremus. De Maiolo quidem jam multa retulerunt socii Bollandiani in Maii tomo III, ab antiquis auctoribus accepta; sed multa de eo dicenda restant ex archivis Cluniacensibus, quorum copiam habere nobis licuit.

2. Tres vero Maioli præcones nobis exhibent Bollandiani, nempe Nalgodum quem Maioli discipulum putant, ac primæ Vitæ scriptorem; alteros: Syrum et Aldebaldum, itidem coævus, qui conjunctis studiis alteram de Maiolo lucubrationem condiderunt; tertium sanctum Odilonem, Maioli in abbatiali dignitate successorem. De his omnibus hic in limine agendum, antequam ulterius progrediamur.

3. Primus Maioli encomiastes omnino censendus est Syrus monachus, cujus puram putam scriptionem ex ms. codice sancti Martialis ecclesiæ apud Lemoicas accepimus a nostro Petro Trello, una cum epistola Syri ad sanctum Odilonem abbatem Vitæ præfixa, in qua facti sui rationem reddit auctor. Ait quippe id operis a se susceptum fuisse flagitante Warnerio sanctæ recordationis monacho, qui Syro misso in Italiam ante perfectum opus, ipse in Alsatiam directus, opus imperfectum detulerit. Postea vero mortuo Warnerio, cum opus istud, quale ab ipso relictum fuerat, Odilo in Morbacensi cœnobio (ubi forsitan mortuus Warnerius) reperisset, Syro demandata cura ut id perficeret; quod ipse tandem exsecutus est, non eo tamen modo, ut numeris omnibus absolutum alijs visum sit. Quapropter statim post Syri obitum Aldebaldus supremam operi manum imponere aggressus est. At sanè quæ is supplevit, ornatus admodum vicem præstant, hoc est

A quædam non necessaria, quibus Syri narrationem illustrare atque connectere sibi visus est. Rem explicat Reimbaldus monachus, qui breve carmen communi huic Syri et Aldebaldi scriptioni præposuit, ex quibus hæc referre non ab re fuerit:

Hunc ubi gavisum fore credimus archimagistrum,  
Cujus in hoc parvo retinentur gesta libello  
Pauca, velut patris flores carpuntur amœnis:  
Ad Christi laudem quæ Warrennerius autem  
In cunctis Vitæ monachus nimium reverendæ  
Persuasit domno supplex multa prece Syro  
Scribere communi cunctorum commoditati,  
Ne patris tanti possent pia facta recondi.  
Qui tandem precibus et amore sui superatus,  
Discere quæ potuit narrantibus, edere coepit.  
Tegmina sed carnis solvens per debita mortis,  
Hoc opus eximium dimisit semiperactum,  
Mox Aldebaldus quod supplevit studiosus,  
Congrua subnectens, et, ut aspicias, ordine jungens.  
Certus in hac opera meruit sibi præmia digna.

Sed ut intelligat lector, quod cujus sit, totam de Maiolo narrationem tribus libris complexus est Syrus, ut eo tempore disertus, nonnullis carminibus hinc inde narrationi insertis. Aldebaldus vero suum singulis libris prologum aptavit, carmina multis in locis adjecit; sed nullum factum retulit ab Syro prætermisum, nisi quod initio libri primi narrationem instituit de Saracenorum impressione in cœnobium Lerinense, quæ ad Maioli facta nihil pertinebat. Communem illam Syri et Aldebaldi lucubrationem ediderunt socii Bollandiani. Nobis puram Syri scriptionem hic repræsentare visum est, suo loco referendis iis quæ de clade Lerinensi Aldebaldus explicavit.

4. De Aldebaldus atque Warnerio, cujus rogatu Syrus operi manum admovit, nihil legimus, nisi quod Warnerium oportet fuisse monachum religione celebrem, utpote quem sanctæ recordationis virum Syrus, et Raimbaldus monachum Vitæ nimium reverendæ appellat. De Syro id unum discimus, quod lotsaldus (in editis mendose *Lotsaldus*) in Actis sancti Odilonis sub finem memorat apud Bollandum in hæc verba: « Verum plurima quæ in prima fronte dicturus sum, ipse non vidi; sed duobus monachis ejus, Petro videlicet monasterii sancti Maioli, quod apud Papiam est, præposito, viro scilicet religioso,

et Syrone cujusdam monasterii abbate, per adnotationem fratris Bosonis, miræ simplicitatis et innocentiae monachi, sicut rogaveram, dum hoc opus inciperem, referentibus agnovi. Fuerunt autem prædicti fratres probabiles viri, patris Odilonis admodum familiarissimi, secretorum etiam illius in pluribus conscii, et itineris vel laboris per multa tempora socii, » etc. Diu anceps fui num in lib. II de Vita sancti Maioli per Syrum cap. 23, ubi de reformatione agens Ticinensis monasterii ita habet, *ibique suum ordinavit abbatem*, legendum sit *Syrum pro suum*. Sed obstant mss. codices cum vulgatis.

5. His auctoribus, Syro videlicet atque Aldebaldo, accessit Odilo eorum abbas sanctus, qui non tam novum de Maioli Vita commentarium, quam orationem laudatoriam composuit, lectorem ad alios remittens scriptores, qui prius de illo egerant. Ita enim legimus in cap. 2 apud Bollandianos: « Quanta per eum Dominus et ante et post transitum ejus ostendere dignatus est miracula, testantur volumina a doctissimis viris ordinata, sensu catholico, calamo conscripta rhetorico, et in quibusdam locis metro variata dactylico. » Libellum suum Odilo inscribit Hugoni, postea ejus successor, et Almanno monachis, præmissa epistola, quam in ejus Elogio aliquando referemus.

6. Postremus omnium Nalgodus Cluniacensis monachus itidem sancti Maioli gesta illustrare aggressus est, Petro venerabili abbate; quo tempore Vita sancti Odonis ab eodem expolita, et in compendium redacta est, qualem superius suo loco retulimus. Ex his omnibus unam Syri scriptionem huc adducere visum est, in hoc Elogium referendo, si qua ab aliis auctoribus singularia dicta sunt, omissis etiam duobus miraculorum libellis, in quibus paucissima observatione digna memorantur; et quæ facile consuli possunt in Bibliotheca Cluniacensi, in cujus appendice hæc leguntur, et in Maio Bollandiano. Cæterum hi duo Miraculorum libri in ms. codice Lemovicensi, ex quo Syri lucubrationem accepimus, ipsius Syri tribus de Maioli Vita libellis continenter subjiciuntur; in quorum prologo innuit auctor, se Vitam sancti Maioli scripsisse, cum ita præfatur: « Gloriosa virtutum opera, quæ omnipotentis Dei providentia per beatum suique dilectorem Maiolum dignata est operari, dum fragile sui ipsius corporis indumentum vivificaretur vitalis spiritus additamento, compendiosa, prout scire potuimus, descripsimus ratione, etc. Nunc deposito carnis onere in cælis lucidum et sanctissimum sidus renitens, ampliatarum virtutum eructat cumulos. Hos ex parte aliqua, pro paterno imperio domini ac reverendissimi Odilonis abbatis, obedimus mandare scriptis. » Unde quis inferat Syrum esse istorum Miraculorum scriptorem, tametsi ejus stylum penitus assequi non videntur. Ut ut sit, si qua in eis notata digniora erunt, in fine hujus Elogii referentur.

7. Præter hos auctores, multi de sancto Maiolo honorificam fecerunt mentionem, quorum verbis

A commode in subsequentibus utemur. In his sunt Petrus Damiani in opusculo 33, Glaber Rodulfus variis in locis, Vincentius Bellovacensis, Petrus Equilinus episcopus in lib. IV, cap. 453, Joannes Trithemius et plerique chronographi. In appendice Bibliothecæ Cluniacensis exstat etiam brevior Maioli Vita, cum Syri lucubratione in compendium redacta Jam ad Maioli facta veniamus.

H. *Maioli patria, parentes, studia et vita canonialis; archiepiscopatus Vesontionensis ab eo recusatus.*

8. Etsi eum patria Provinciam, id est ex Provincia (*la Provence*) ortum fuisse liquet, non tamen de ipsius natali solo constans est et unanimis veterum ac recentiorum consensus. Valentiolæ (*Valensolle*) [quod oppidulum diocesis Regiensis, medio Regium (*Riez*) inter et Manoscæ (*Manosque*) intervallo] natum communis fert Cluniacensium traditio, præeunte Petro de Rivo, cui inscriptio ecclesiæ sancti Martialis apud Avenionem Cluniaco subjectæ astipulatur, ab Honorato Boucheo relata in chronographia Provinciæ pag. 252. Et quidem locum hunc ex Maioli hæreditate fuisse constat; sed an ejus natalis fuerit sedes, merito dubitare licet ex Syro, qui Maiolum ex Avennicorum oppido, id est Avenionensi (*Avignon*), prodiisse tradit, quod totidem verbis in communi Syri et Aldebaldi scriptione legimus. In alia Vita, breviori quæ exstat in appendice Bibliothecæ Cluniacensis, *oppidanorum Avennicorum alumnus* dicitur. Provinciam eidem patriam tribuit Nalgodus, de natali solo tacet; utrumque præterit Odilo. Mihi religio fuerit discedere a Syri et Aldebaldi auctoritate.

9. Mirari vero subit, cur ex omnibus illis qui de Maiolo scripsere auctoribus, nullus parentum nomina vel dignitates præmittit, quos fuisse splendidissimos sat habuerunt dicere, quasi sub illo verborum involucro ad nos integra eorundem memoria pertingere deberet. In primis Syrus: « Clarus, inquit, ortus natalibus, ex Avennicorum oppido parentibus splendidissimis est procreatus, Provincialis quidem genere, nobilium Gallorum clarus generositate. » *Odiloni*: « Præclaro stemmate ortus, et a nobilibus parentibus pervigili cura nutritus. » *Nalgodo*: « Provinciæ regionis indigena, usque ad ipsos Galliæ proceres affinitatis suæ terminos dilatavit, et a linea sanguinis Gallicani magnum sibi nobilitatis apicem comparavit. » Ampullosa hæc verba sunt, sed fere inania, nisi quod prænobile genere Maiolum progenitum ostendunt. Sed ubi parentum nomina et dignitates? Quanquam illud eo tempore in more positum erat, ut nobiles quique raro suæ dignitatis titulos præferrent, præterquam reges, duces ac comites. Cæteri fere nudo nomine censebantur. Nihilominus *militis* nomen pro nobili sæculo X in usu esse cœpit, ut patet cum ex aliis, tum ex charta Trasmari Noviomensis episcopi pro cœnobio Humolariensi, superius relata ad translationem sanctæ Hunegundis: cui chartæ multi *milites* subscribunt. At sane vix excusari potest eorum in-



diligentia, qui parentes eorum, quorum facta describere volebant, intactos præteriere. Unus tamen ex Maioli præconibus Odilo in fine elogii sui, quasi fortuito, Maioli patrem Fulcherium nominat, eumque *militem* appellat. « Fuit eodem tempore, ait, quidam miles in illis partibus, nomine Fulcherius, in armis strenuus, jure hæreditario cæterisque bonis et divitiis ditissimus, et (ut de nobilissima ejus prole diximus) ex utròque parente gemina nobilitate coruscus; vir magni consilii, prudentis sagacisque ingenii, pater videlicet istius sanctissimi Patris nostri, de quo loquimur, Maioli. » Eundem etiam Fulcherium nominat epitome edita in appendice bibliothecæ Cluniacensis.

10. Verum etsi hanc Odiloni gratiam non haberemus, integrum nobis Fulcherii nomen servassent tabulæ Cluniacenses, in quibus non semel legitur, nec non Fulcherii amplissimæ donationes, quæ eum ex locuplete familia ortum fuisse demonstrant. In primis Fulcherius Cluniaco donat « alodium suum in pago Regensi, in comitatu Atensi villas Ausnanam et Serulionem; et in comitatu Aquense villam Reglanam, item villam Pinetum cum ejus ecclesia sub titulo sancti Siffredi, item in eadem valle villam Paludem; et in comitatu Secustironense Alairacum cum ecclesia sancti Petri, item villam Adducellum; et in comitatu Regense villam Abiacum cum ecclesia sanctæ Mariæ, villam Pauliacum, Valentiolam cum ecclesia sancti Maximi, ecclesiam et villam sancti Tyrsi, villam et ecclesiam sancti Stephani de Margis, villam et ecclesiam sancti Joannis de Ardas; in valle Mixensis ecclesias sancti Stephani, sancti Martini, sancti Petri, item villam Fabricas, villam Narbonam, cum ecclesiis, Fagentiam cum ecclesia, Dragonianum, villam Arcus, et medietatem Centumclavis vallis, villas Locatum, Surigerias, ecclesiam beatæ Mariæ, Bonolas villam, » omnia hæc cum appendiciis suis. Quæ idcirco minutatim retuli, ut appareat quam amplæ fuerint Fulcherii facultates: quibus in locis sitæ, nempe in pagis Regensi, Atensi seu Aptensi, Aquensi et Secustironensi; tum quanta ejus munificentia in loca sacra, ac demum, quam illo ævo laicis familiare fuerit plebanas possidere ecclesias, easque monasteriis tradere: quod sexcentis exemplis (quorum multa in superioribus Bernonis, Odonis et Aymardi, elogiis vidimus) probari potest. Quo anno facta sit hæc Fulcherii donatio, in charta non exprimitur: at certum est eam factam esse prius quam Maiolus sæculo nuntium remisit, quippe non nisi mortuis parentibus Cluniacum secessit, ut postea exponemus. In ea porro donatione mentio fit de Valentiolæ traditione, quam Boucheus retulit ad annum 990, eamque a comitibus Provinciæ Cluniaco primum factam putavit. In Maioli chartario legitur in charta sexta Willelmi, data regnante Conrado rege, Willelmum ipsum donasse Cluniensi monasterio et Maiolo abbati ex rebus quas ipse Maiolus abbas et Clunienses fratres ei ad vitam dederant, villam Valentiolam. Post Maiolum Almera-

A dus Regensis episcopus Odiloni abbati remittit quædam annua debita, quæ Valentiola episcopo pendere solebat. Inter Cluniacenses ecclesias ex Provincia recensetur in bibliotheca Cluniacensi « decanatus de Valensoliis Reiensis diocesis, ubi debent esse decano computato quinque monachi, et unus presbyter commensalis, et debent ibi celebrari quotidie duæ missæ. »

11. Ex archivo Cluniacensi non solum discimus Maioli patris nomen, sed etiam ejus avi ac fratris, quorum alterum itidem Fulcherium, alterum Cyricum dictum fuisse inde intelligimus. Id patet ex Maioli charta 344, quæ præstaria est Arnulfo episcopo Atensi a Maiolo facta, de quibusdam rebus cœnobii Cluniacensis, sitis in pago Atensi. Has litteras huc integras referre juvat.

« In nomine Domini..... Ego Maiolus favente Christi clementia Cluniensis cœnobii abbas. Notum fieri volumus omnibus fidelibus Christianis, tam presentibus quam succedentibus, quod domnus Arnulfus episcopus Atensis nostram expostulando adiit præsentiam, quatenus ei concederemus loco precariæ res quasdam juris sanctorum apostolorum, Petri videlicet et Pauli, supradicti cœnobii Cluniensis. Inquisita itaque voluntate fratrum nostrorum, eisque rationabiliter assensum præbentibus, decrevimus prælibati domni episcopi precibus obtemperare. Concedimus itaque eidem domno Arnulfo episcopo atque consanguineo ejusdem Teoberto, res sanctis apostolis Petro et Paulo dicatas, quæ sunt in pago Atensi sitæ, in villa Lausnana, et in alia villa, quam vocant Soldo, usque in montem Clavaniacum, et in alio loco, ubi dicitur Trabalio, et in alia villa quæ vocatur Bassus, et in alia villa quæ dicitur Siciago, et in alia villa quæ dicitur Borcio, et in alia quæ dicitur Soricarias, et in alia quæ dicitur Leocola, et in alia quæ dicitur Valle, et ipsum alodium quem avus meus Fulcherius comparavit de Bernardo, et in alia villa quæ vocatur Jocasas, et in alia quæ vocatur Cariaras, et in alia quæ vocatur Serulias. Ista omnia mihi et fratri meo Cyrico ex successione nostrorum parentum nobis evenerunt: nos vero, ego videlicet Maiolus, præfati cœnobii Cluniensis abbas, et prædictus frater meus pro remedio animarum nostrarum, nostrorumque parentum omniumque fidelium Christianorum, Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo in Cluniaco cœnobio tradidimus. Omnia itaque jam denominatis villis conjacentia, sive quantum avus meus Fulcherius et genitor meus ejusdem nominis in comitatu Atensi tenere, vel conquiescere, totum prædicto episcopo et ejus consanguineo Teoberto concedimus, in ea scilicet ratione tradente domno episcopo res suas, quæ sunt sitæ in pago vel comitatu Atensi, in villa Lausnana, Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo in prælibato cœnobio Cluniensi, eo videlicet tenore, ut quandiu ipse episcopus et ejus consanguineus vixerint, teneant et possideant, et festivitatem S. Martini in censu solidos quinque ad Clu-



niacum persolvant : post obitum vero utrorumque res omnes supra scriptæ cum omni melioratione ad præfatum Cluniense cœnobium absque ullius contradictione proveniant. Ut vero precaria ista illibata inviolabilisque omni tempore permaneat, manu nostra firmavimus, et fratribus nostris corroborandam porreximus. Maiolus peccator et humilis abba, Adiblamus, Jacob, Fulcardus, Stêphanus, Andreas... S. Duranni, Teoderici. Ego frater Clemens scripsi. Actum apud S. Saturninum, anno vicesimo tertio regnante Conrado rege. » Ex hac præstaria intelligimus, præter superiorem Fulcherii Maioli patris donationem, aliam ab ipsomet Maiolo et Gyrico ejus fratre Cluniacensibus factam de rebus, quas his litteris in precariam tradit Arnulfo episcopo Atensi : cujus consanguineus Teuthertus in alia charta *vir illustrissimus* dicitur, laudaturque *Raimodis* ejus uxor et filius *Ulricus*. Sed et alias res memorat alia charta, qua Willelmus nobilissimus comes et Lucia ejus uxor Cluniacensibus sub Odilone abbate restitunt hæreditatem sancti Maioli, scilicet Diliodam et Septemfontes in episcopatu Regensi. Actum apud Podii Odolinum monasterium anno Inc. 1056, ind. 5, Chunone imperatore regnante anno 10. » Unde iterum perspicuum efficitur quam diu stirpe procreatus sit Maiolus, cujus parentes tot prædiis ac possessionibus Cluniacum auxerunt absque gravi (ut credere par est) dispendio rei familiaris. Hæc mihi consideranti dubitatio succurrit, num Folcherius Maioli avus fuerit ille *Folcratus dux Arelatensium*, quem Lotharius una cum aliis comitibus rebellare molientem, in deditionem accepisse, eoque facto *Provinciam ordinasse* memoratur in Annalibus Fuldensibus anno 844.

12. Postquam Maiolus integris intaminatisque moribus pueritiam in patria exegisset, « cum eum jam sibi vindicaret adolescentia, parentibus humana sorte præventis (*ita scribit Syrus*) prædiisque barbarica invasione in solitudinem redactis, divina disponente providentia natale solum coactus est deserere, ac Burgundiæ partes expetere : veniensque in urbem Maticensem, susceptus est ibi in hospitio a quodam suo propinquo, qui inter reliquos ejusdem urbis proceres nobilitatis gerebat decus. Cumque aliquandiu in ejus moraretur diversorio, ejus fultus admiculo, uti cœpit ejusdem civitatis episcopo, qui eum liberali cernens ingenio valere, canonicorum studuit collegio copulare; qui etiam eum secretius summa hortabatur instantia, ut se virginem conservaret. » Maticonensi Ecclesiæ tum præerat Berno, cujus in Cluniacenses munificentiam varia monumenta contestantur.

13. Quænam vero sit illa clades, de qua hic agit Syrus, haud usquequaque exploratum. Duo hostium genera Provinciam per id tempus infestarunt, Hungari et Saraceni. Ii piratico more ex Hispania, in Italiam forte delati, Fraxinetum arcem ad Alpes Cotias occuparunt anno 891, eamque per multos

annos cum maximo Lombardiæ et Provinciæ detrimento tenuerunt, donec Hugo Italiæ rex maritimo eos ac terrestri exercitu adortus, illorum navibus Græco igne combustis, plerosque Fraxinetum relinquere et in montem Maurum se recipere coegit anno 941. Eos autem obsidione cinctos Hugo in suam potestatem facile redegisset, ni Berengarium adversarium timens, ab illorum oppugnatione destitisset, fœdere cum eis ita percusso, ut pars illorum in montibus Italiam ab Suevia dirimentibus consideret, et Berengarium ex Suevia per eos montes exercitum trajicere molientem impediret. Isti eo loco positi quoscunque postea ad apostolorum limina visitanda illac itei facientes aut penitus spoliarunt, aut inhumaniter peremerunt. Eodem sæculo Hungari ex Germania in Galliam atque Italiam sæpius effusi, funestas clades intulerunt. Hi ductu Berengarii regis, quem Langobardi expulerant, anno 924 Italiam depopulati, teste Frodoardo, postea per abrupta Alpium juga transeuntes, in Galliam irruerunt. Quos Rodulfus, Cisalpinæ Galliæ rex, cum Hugone Viennensi « inter angustias collium Alpinarum » conclusit; unde inopinato per devia montis evadentes, Gothiam impetierunt, ibidem a prædictis Rodulfo et Hugone subacti. Paulo post, id est anno 933, dum Hugo rex Italiæ Romam obsidet, Saraceni meatus Alpium occupant, atque vicina quæque loca deprædantur. Biennio peracto, Hungari per Burgundiam diffusi, prædiis, incendiis ac cædibus debacchantur. Tot et tam frequentes clades indubie Maiolum in urbem Maticonem perfugere coegerunt, dum Provincia, id est patria ejus, tot cladibus infestaretur.

14. Interea temporis is canonicus Maticone factus, Lugdunum in scholas abit, ubi Antonio præceptore usus, homine in philosophia erudito, « cujus multum convaluit (*Syri hæc verba sunt*) non modo doctrina, verum moribus et vita. » Lugdunensis academiæ antiquitatem recte probat Hericus Antissiodorensis monachus in libro 1 de Miraculis S. Germani, ubi disserit de temporibus Constantii Lugdunensis, id est de sæculo quinto. « Ea, inquit, tempestate Lugdunensium civitas prima ac præcipua Galliarum, professione quoque scientiæ artiumque disciplina inter omnes extulerat caput. Ibi, quas dicunt, liberalium disciplinarum peritia, quasque ordine currere hoc tempore fabula tantum est, eo usque convaluit, ut quantum ad scholas publicum appellaretur citramarini orbis gymnasium. Et ut aliquid rationis afferre videar, eo id argumento colligimus, quod quisquis artium profitendarum afficeretur studio, non ante professis inscribi merebatur, quam hinc explorata diligentia examinatus abiret, » ubi *professorum* nomine eos intelligit gradus, quos magisterii et doctoris nomine censemus. Ex eorum numero erat procedente sæculo x Antonius, quem *virtus et religio* insulæ *Barbarensis præfecerat cœnobio*, ex Syro. Erat hic locus in meditullio Araris supra Lugdunum, cælebris quondam ordinis nostri abbatia, nuper sæculari veste donata : in cujus indicibus abbatum nu-



mero ascribendus est Antonius, cum id Syrus di- A  
serte contestetur.

15. E studiis reversus Maiolus, « per cunctos gradus conscendens ecclesiasticos, cum levitarum potiretur officio, ad ejusdem usque arcem, doctrina id exigente, ab eodem est sublimatus suprascripto pontifice, » id est ad *archidiaconatus officium*, uti Syri verba explicat Odilo. Ea in dignitate mores ad doctrinae formam componens, Christianis virtutibus, maxime in pauperum charitate excelluit : quod ipsi omnium existimationem comparavit. Verum is laudes fugiens ac popularem tumultum, identidem secedebat « in oratoriolum, quod ipse reaedificaverat, sancti Michaelis, trans Ararim, » ubi « in orationibus pervigil, divino famulamini manciparetur attentius. » B  
Inde in aliorum profectum se extendens, ex diversis ad se partibus clericos convenientes *gratis libenterque* erudiebat. Tum hominis fama quaquaversum diffusa, « Vesontionensi archiepiscopo viam universae carnis ingresso, tam ipsius terrae principis, quam totius cleri consensu et populi, ad ejus culmen suscipiendum pontificatus beatus Maiolus impulsus, » haudquaquam assentire voluit : quinimo eo magis ad declinandam (quae fugientes sequi solet) gloriam ardentior factus, de saeculo fugiendo sedulo cogitare coepit. Sed ut accuratius tempus, quo id contigit, investigare liceat, quaedam Maioli tum archidiaconi facta hic commemorare juvat. In his reperitur charta quaedam, qua « Achertus vir praecelsae nobilitatis » a Mayboldo seu Mainbodo episcopo Matisconensi C  
(quem nonnulli *Maguboldum* mendose vocant) ecclesias quoad viveret, obtinet in fundo suae proprietatis, qui dicitur Scociacus (*Escuzolles*), ubi principalis ecclesia est in honore sancti Andreæ, insuper capella sancti Joannis, et altera sancti Marcelli. Quibus litteris manu propria subscribunt Mayboldus episcopus, Ado abba, (dignitas ecclesiae Matisconensis) et Mayolus archidiaconus, anno tertio Ludovici regis, Christi 959. Item anno ejusdem regis sexto idem Mainbodus « nobili viro Achardo » terram suae ecclesiae, « sitam in pago Forense, » locat : ejusque rei instrumento inter alios manum ac signum apponit *Mayolus archidiaconus* ante Adonem abbatem. Itaque ad id usque tempus archidiaconus esse perse- D  
veravit Maiolus, nempe ad annum Ludovici regis sextum, qui Christi annus 942 erat, idemque primus Aymardi abbatis Cluniacensis post mortem Odonis.

16. « Cum ejusmodi moribus polleret Maiolus, Vesontionensi archiepiscopo viam universae carnis ingresso, tam ipsius terrae principis quam totius cleri consensu et populi, ad ejus culmen suscipiendum pontificatus impellitur. » Quod ipse praemodestia constanter recusavit. Id a Syro et Nalgodo memoriae proditum est, nec mirum si praetermissum ab Odilone, qui etiam de recusata summi pontificatus dignitate siluit. Quippe qui Maioli breve elogium potius excurrando adornavit quam vitam accuratam composuit. Maioli loco electus est in sedem Vesontion-

sem Gerfredus, cujus decessorem penitus perspectum non habeo.

### III. Maioli conversio ad vitam monasticam. Abbatialis electio.

16\*. Aymardo abbate Maiolus Cluniacum frequenter accedebat, « et cum fratribus frequens habebat colloquium et spiritale contubernium, » referente Odilone, quibus in votis erat « ut eum possent sibi acquirere fratrem, quem postmodum mererentur habere et patrem. In hujus vero conversionis obsequio multum valuit venerabilis viri Hildebranni dulcis collocutio et spiritalis suggestio. Illic cum esset ex prioribus Cluniacensibus monachis et ejusdem monasterii praepositus, bis invitatus est ut officium abbatiae susciperet, sed noluit; quia semper plus obedire quam praecipere, et magis subesse quam praesse voluit. » Hanc vero Maioli conversionem non solum in Hildebrannum priorem, sed etiam in Aymardi « meritum patientiae et innocentis vitae, » ob quam « tanto talique a Christo ditatus est munere, ut ejus tempore ad amorem monastici ordinis auctor nostrae salutis beatum Maiolum dignatus sit accersere. »

17. Monachus factus, « singulari praeceteris praeminebat virtute, » ait Syrus : eumque Aymardus « bibliothecae praeficiens, apocrisiarius officium eidem injunxit, » de caetero a Virgilio aliorumque profanorum auctorum lectione abstinens, aliosque fratres ab ea deterrens. « Apocrisiarius est qui custodit ecclesiae thesaurum, et in cujus manu est quidquid a popularibus ad altaria offertur. » Udalricus auctor in lib. III Consuetudinum Cluniacensium cap. 12. Ad idem officium pertinuisse videtur, ut si qua negotia foras exsequenda erant, eorum gratia mitteretur apocrisiarius, ut apud Romanos. Maiolus quippe aliquando missus est Romam ab Aymardo negotiorum causa; eoque in itinere Yporediae (*Yvrée*) (quae urbs est episcopalis sub archiepiscopo Taurinensi) Heldricum monachum aegrotantem sacri olei unctione sanat. Fuerat is « quondam in Italia inter caeteros palatinos honorabilis; » qui « uxori cum magna rerum temporali copia abrenuntians, deposito eingulo Cluniacum se conferens, beati Benedicti se subdidit proposito, » et quidem Maioli fama impulsus, ut tradit Syrus in lib. II. An is sit Heldricus, qui sancti Germani apud Antissiodorum abbas fuit, inferius expendemus. *Unctionis sacramentum* appellat Nalgodus eum ritum, quo Heldricus a Maiolo sanatus est. Huc spectant ea quae diximus in praefatione saeculi primi de ejusmodi unctionibus

18. Praedictum apocrisiarius officium item probant alia quaedam negotia, quorum exsecutor Maiolus monachus fuit. Nam anno 11 Ludovici regis « Hildebrandus et Maiolus placitarunt » coram Leotaldo comite, Walterio vicecomite, aliisque horum *fidelibus* (alibi *primates* appellant) pro quibusdam terris Cluniaco datis, quae a nonnullis occupabantur. Item anno secundo Lotharii regis « Eldebrandus et Maiolus monachi Clunienses » mittuntur ab abbate Ey-



mardo ad Maimbodum episcopum Matisconensem in A synodo existentem, petitori ab eo decimas ecclesiarum sancti Andreæ in Evranda, et sancti Boniti. Hæc aliaque facta æprime demonstrant Cluniacensem præpositum, qualis erat Hildebrandus, atque apocrisarium curam gessisse de temporalibus causis. Deinde collatione facta prioris istius facti, quod anno 11 Ludovici regis a Maiolo jam monacho gestum est, cum alio superiori, cui idem tum archidiaconus anno sexto ipsius Ludovici subscripsit, manifeste colligimus Maiolum sæculo nuntium remisisse anno septimo vel octavo regni Ludovici, id est anno 943 vel insequente.

IV. *Ejusdem electio in abbatem Cluniacensem. Acta sub ejus regimine.*

19. Neque id obscure indicat tempus, quo Aymardus eum sibi successorem allegit. Maiolus enim jam inde ab anno 13 Ludovici abbas dictus est, ut ex quibusdam instrumentis in elogio Aymardi ostendimus. Atqui « sexto anno (ut fertur) conversionis suæ a sæculo » Aymardi vicarium ac successorem designatum fuisse Odilo tradit. Itaque si ab anno Ludovici tertio decimo detrahas annos sex, remanebit annus septimus, quem Maioli conversione illustrem fuisse proinde existimare licet. At quo minus ejus electionem sub Ludovico Transmarino reponamus, illud obstare videtur, quod anno secundo Lotharii regis, Ludovici filii ac successoris, quo anno Maiolus cum Hildebrando ad Maimbodi synodum pro decimis Evrandæ et sancti Boniti missus est, ipsius nomen in charta Eldebrando postponitur, neque *abbas*, sed tantum *monachus* appellatur. Verum præter ea quæ ad prius illud probandum in elogio Aymardi adducta sunt, occurrit et aliud argumentum ex litteris donationis Maytrami cujusdam, qui « ad locum Celsinianas et domno Maiolo abbati » dedit villam de Becedas « mense Februario, regnante Ludovico rege Francorum. » Unde consequens est, Maiolum regnante Ludovico jam abbatem audiisse. At quoniam Aymardus non ita regimen in eum rejecerat, ut primis annis nihil omnino gesserit, ut in elogio Aymardi a nobis dictum est, contigit, ut Maiolus, qui potius coadjutor censebatur, aliquando *abbas* a sæcularibus in publicis instrumentis, aliquando *monachus* appellaretur, maxime in iis actis quæ curante Aymardo gerebat. Id innuere videtur Chronicon Malleacense, ubi Maiolus dicitur, « anno 961, sexto anno ordinationis suæ suscepisse curam Cluniacensis cœnobii, » id est integrum regimen in se suscepisse anno sexto a sua electione, tametsi ex dictis dicendum esset anno 12. Ejus porro litteras electionis in ipsius Aymardi elogio retulimus, quarum fragmentum etiam Syrus refert; ibidemque ex Petro Damiani factum insigne retulimus, in quo Maioli modestiæ egregium specimen apparet. Nam ab Aymardo privatam sedem repetere jussus, assensit non gravate, idemque abbatis cathedram (incepto per Aymardum cellerario, qui in ipsum petulanter locutus fuerat) eadem facilitate repetiit.

20. Per id communi administrationis tempus, alterutrius abbatis nomine instrumenta publica insignita erant, qualia in elogio Aymardi observare licet. His addo in præsens chartam Girbergæ, ecclesiam sancti Mauricii in comitatu Cabilonensi in villa Brengis et villa Canna concedentis, sicut Ardradus episcopus tenuit, anno tertio Lotharii regis. Addo etiam chartam Gauzberti cujusdam, qui alodum suum, « cui vetusto vocabulo Latina rusticitas Petrafixa nomen indidit, situm in suburbio Brivatensi, Heymardo abbati, » ac monachis Celsinianas incolentibus, perpetuo jure dedit « pro remedio animæ suæ et senioris sui Bertrandi ac Stephani filii ejus. » Actum est hoc apud Celsinianas « mense Januario, anno quarto regnante Lothario rege, ab Incarnatione Domini 958. » Eodem anno mense Decembri « Maiolus abbas » quasdam terras in pago Matisconensi, in villa Materiaco aliisque emi « pretio 400 solidorum. » Biennio post Adalradus res suas in villa « de Persezeel, » vicaria Ycionensi, tradit « sanctuario, quod dicitur Celsinianas, instituens hæredes monachos, ibidem Deo nocte ac die servientes, quibus moderatur reverens paternitas domni Maioli præcipui patris. Data in mense Februario, 11 die ipsius mensis anno Dominicæ incarnationis 960, anno autem imperii Lotharii regis Francigenæ IV (*legendum VI*) secundæ olympiadis. » Anno superiore Lotharius rex, postulante Gerberga regina matre sua, monasterium sancti Amandi in comitatu Trahesino (Nantuense vocant) quod « absque rectoribus veluti in inhabitabilibus locis » situm erat, Cluniaco subjicit, « ut in quantum Deus supeditaverit consilium, illud construatur in habitabilibus locis. Datum ix Kal. Decemb. anno 5 Lotharii regis, indict. 3, in Divionensi palatio. » Sed hoc loco in memoriam revocanda est superius edita præstaria Maioli abbatis in gratiam Arnulfi Atensis episcopi de quibusdam rebus suis hæreditariis in Provincia sitis, facta anno 23 Conradus regis, qui annus Christi anno 960 respondet. Dein anno 962 Albericus comes, Leotaldi filius, Maiolo abbati et monachis ejus multa donat in pago Matisconensi « anno 8 Lotharii regis. » Præterea anno decimo ejusdem Amblardus Lugdunensis pontifex ipsisnet Maiolo et fratribus dat ecclesiam sanctæ Mariæ de Cantumerula « in pago Arvernico » et in vicaria Randerensi, et vineam cum silva apud Vetreriam, « et in pago Claromontense » villam Luxiacum. Ejus litteris subscribunt Stephanus episcopus Arvernorum et Rotbertus abbas anno 11 Lotharii. *Maiolus humilis abbas et Heymardus abbas* subscribunt cuidam præstariæ, duobus levitis factæ, de rebus sitis in pago Cabilonensi. Ab eo anno nulla ulterius mentio est Aymardi abbatis, sed omnia instrumenta solum Maiolum abbatem præferunt. Quædam commemorare operæ pretium puto.

21. In Cluniacensi archivo inveniuntur plura diplomata Ottonum imperatorum. Unum est placitum datum « in civitate Papia, in caminata *salcæ domus*



Lietefredi Ticinensis episcopi, post capitium ecclesie sancti Cyri confessoris, ubi ejus corpus sanctum quiescit, residente Otberto marchione comite palatii, ut justitiam inter homines discerneret cum aliis iudicibus. » Ad cujus presentiam « domnus Maiolus Cluniacensis abbas venit, et representavit duo nomina » seu instrumenta, unum nomine Ottonum imperatorum « datum 16 Julii anno 6 regni in Italia », continens, quomodo Gaidulfus filius Petri iudicis quasdam terras emisset, ubi erat « capella una in honore sancte Mariæ juxta Papiam seu etiam sancti Michaelis, easque cum capella Maiolo abbati dedisset, ut monachi sub norma sancti Benedicti viventes ibi in perpetuum habitarent et orarent pro anima Liutardi Cumani episcopi : » alia item nomina donationum aliquot eidem factarum; postulavitque ut contra invasores sibi confirmarentur. Quod et præstitum est tempore regni « duorum Ottonum patris et filii anno 6 regni Italici Ottonis junioris, indict. 10 », lege *Ottonis majoris, et junioris anno 1*. Hæc cella postea S. Maioli dicta est. Idem qui supra *Otbertus marchio et comes palatii* monasterio quod *Clugnes dicitur*, donat quæcunque habebat super fluvium Padi infra castrum Vicopiculo, etc., anno senioris Ottonis 10, Junioris 4, ind. 14. Præter ea invenio Ottonis primi diploma duplex, unum in quo hæc leguntur : « Recipimus Oddonem abbatem sub nostri tuitione mundiburdi cum abbacia sancti Sabini, in loco qui dicitur Tuscana. » Datum 8 Id. Julii anno Inc. 969, Ottonis 8, « indict. 12. Actum in Plista. » Quis sit Odo iste abbas, quodve ejus monasterium, non capio. Fortasse id in Italia situm erat. Idem Otto ad preces conjugis suæ Adeleidis monasterio sancti Petri Ticinensi concedit vineam, quæ fuit cujusdam presbyteri de cardine Ticinensis ecclesie, et ad jus regni sui tunc pertinebat. Ad hæc « anno sexto regnantibus in Italia Ottone et Ottone filio, » Ingelbaudus quidam, filius Ansegisi, viens lege *Saliga*, donat quædam prædia in comitatu Vienneensi « ad monasterium Cluniacum, per cultellum, festucam nodatam, per vuantonem et vuasonem terre in manus domni Maioli abbatis. »

22. Anno 56 Conradi regis Maiolus abbas in precariam nonnulla tradit Hugoni filio Lamberti comitis, in hæc verba. « Notum sit omnibus sacri cœnobii Cluniacensis abbatibus atque monachis quibusque futuris, quod ego frater Maiolus prædicti cœnobii, licet indignus, abbas, una cum consensu fratrum, res juris nostri cuidam nobili viro Hugoni, Almodi ejus uxori, et Stephano eorum filio, atque ejusdem primogenito » (*nos hodie ad tres vitas diceremus*) « villam Ambariacum concedimus, » etc. Subscribunt « Maiolus humillimus abbas, Vivianus prior, Ermenfredus episcopus, Balduinus », deinde alii monachi numero 25. Hæc anno 973. Per idem tempus Joannes papa XIII monasterium Cluniense, « cui sapienter, inquit, et beate præest charissimus filius noster domnus Maiolus abbas, » commendat « piscopis Galliarum, Stephanum Arvernensem episcopum compellans, ut

A pro insita sua bonitate Amblardum fidelem suum ad restitutionem Celsinianensi cœnobio faciendam compellat, Adonem etiam Maisconensem antistitem obtestatus, in hunc modum : « Res quoque exigit ut tibi aliqua dicamus, frater charissime et amande domne Ado episcope, quem licet non viderimus, ex nomine novimus in omni spirituali bonitate. Efflagitamus itaque benignissimam tuæ paternitatis dulcedinem, ut quo vicinior esse videris præfati monasterii scholæ, eo tua protectio pro tuo posse celerior fratrum necessitatibus occurrat, qui te ex abundantia charitate diligunt, et ulnis totius amoris perfectissime ambiunt et amplecti desiderant. Quocirca Cluniensis monasterii semper esto protector, sicut B. Petri es fidelis amator. » Hæc bulla caret notis chronicis in Bullario Cluniacensi.

23. Anno 20 Lotharii regis Albericus comes Maisconensis et Ermentrudis ejus conjux Cluniacensibus sub Maiolo dant multa prædia in villa Aponiaco (*Apogny*). Anno vero 978, indict. 6, Lugduni coram populi multitudine Amblardus episcopus Lugdunensis « dedit res suas in pago Arvernico fratribus Cluniensis monasterii, ut cellam ædificarent in villa Nisiaco (*Nizy*) in agro Tyernense, in vicaria Doratense, hoc est villam Genretam, Montembriusonem, » etc. Legimus ejusdem Amblardi hæc de re instrumentum, in quo ait se hæc Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo donare, « quatenus monachi Cluniensis loci in Nisiaco cellam Deo dicatam sibi construerent in honore beati Petri principis apostolorum, sub regula sancti Benedicti monachorum patris Deo militantes; » præcipitque *vadiatoribus* suis, id est testamenti sui executoribus (*eleemosynarios* alii appellant), ut chartam de hac donatione faciant. Quod quidem continuo præstant « Andreas præpositus, Ornadus decanus, Gundramnus abbas, Hugo abbas (*dignitates Ecclesie Lugdunensis*), Augendus canonicus, Stephanus diaconus, Pontio canonicus, et Hugo laicus. » Nisiaci hactenus est prioratus Cluniacensis.

24. Benedictus papa VII « ordinandum tradidit Lirinense monasterium Maiolo abbati Cluniacensi, » ut legit noster Stephanotius in Tabulario Lirinensi. Exstat ejus rei pontificium diploma in Bullario Cluniacensi, datum « anno 4 pontificatus Benedicti VII, imperii Ottonis anno 11, mense Maio, indict. 6. » In ea bulla fit mentio etiam de Arluco (*S. Etienne d'Arlic*) monasterio, modo destructo : quod sanctus Honoratus pro sanctimonialibus construxerat in monte peramœno ad littus maris et ad ripam fluvii Siagnæ (*la Siagne*), ubi Angarisma præerat sancto Aigulfo abbate. Sed insignis est præ cæteris charta Rodulfi Cabilonensis episcopi, in qua « Ageus canonicus adiit nostræ, inquit, munificentie serenitatem, rogans, ut Cluniensibus monachis et domno Maiolo abbati domum cum area juxta muros urbis ex una parte, ex alia juxta claustra canonicorum cum canoniam quam ab incunte ætate obtinuerat, æternaliter daret. » Quod ait se ultro facere ex consensu



clericorum suorum, « maxime cum tantū viri Maioli gloriam ab ipso Domino mutuatam et aure percipimus, et intuitu proprii luminis nihil in ejus dilectione conpiventes quotidie perspicimus. Ille enim ut vere est Galliarum jubar ad tempus exortum, nostris sæculis admirandum, et, si potis est, omnibus imitandum. » Quo elogio luculentius nihil afferri potest de homine vivente : neque ullam invenio ante id tempus datam Cluniacensibus præbendam (quam vocant) canonicorum; plures postea sub Odilone et Hugone abbatibus. Subscribunt isti chartæ post Rodulfum « Adalais comitissa, Hugo filius ejus, Rotbertus » vicecomes, cum canonicis, anno 26 Lotharii regis.

25. Anno 54 Lotharii regis, id est anno 980, Gaufridus comes atque uxor ejus Adeleidis donant ad locum Cluniacum, ubi Maiolus erat abbas, res suas in pago Cabilonensi, in fine Jemulacensi, villa Fusciano. Subscribunt « Gaufridus comes, Adeleidis ejus uxor, et Hugo filius ejus, nempe Adeleidis ex Lamberto comite, priori ejus conjugē. Anno 26 Lotharii, Wido vicecomes Arverniciæ civitatis et Ausenda ejus conjux » dant ecclesiam sanctæ Mariæ de Bello monte in pago Cabilonensi sub Maiolo item abbate.

26. Anno 981 Milo episcopus Matisconensis ecclesiam sancti Germani in villa Rofeio, et ecclesiam sanctæ Mariæ in villa Pedrono in synodo sua Maiolo abbati ejusque monachis concedit cum decimis et omnibus ad eas pertinentibus, « salvo servitio synodali, paratis et eulogiis. » Anno 28 Lotharii regis, Lambertus comes et Adeleis ejus uxor dant Cluniaco ecclesiam sancti Martini de Ingheto in pago Augustodunensi. Præterea multas alias ecclesias, quas tum Burcardus Lugdunensis archiepiscopus cum consensu *præpositi et abbatis Hugonis*, tum Roclenus homo laicus in diœcesi Lugdunensi regnante Conrado ab anno regni ejus trigesimo ad quadragesimum; tum Walterius Æduensis episcopus anno 29 Lotharii regis, alique Cluniacensibus monachis contulerunt : ex quibus Walterius dedit ecclesiam de Montemelardi, et ecclesiam sanctæ Mariæ in villa Vallis, et ecclesiam sancti Germani in villa Tirinaco, « ubi prædicti monachi, inquit, in obedientia quotidie assistunt. »

27. Anno 50 Lotharii regis, id est anno 984, Maiolus Cluniacensis et Valorgus Luxoviensis abbates aliqua inter sese commutant in villis Salustriaco et Danaico pagi Matisconensis : ubi antea Aymardus abbas cum Guidone abbate item Luxoviensi quædam permutaverat. Eodem anno Aynus Matisconensis archidiaconus Cluniaco dat vineas sitas in pago Cabilonensi, villa Fusciano : confirmant « Rotdulfus episcopus, Gauzfredus comes, et Adeleis comitissa. »

28. Anno 985 Lambertus comes Valentinensis tradit locum ad construendum monasterium in honorem sancti Marcelli. Litteræ hac de re confectæ sic habent prologo et nonnullis omissis : « Ego Lamber-

tus et uxor mea Falectrudis donamus aliquid de res nostras proprias Deo, et S. Marcello, et monachis istis, id est Odoino atque Duranno, et ad illos qui ad locum B. Marcelli venerint, et ibi in unum communiter habitaverint, pro remedio animarum nostrarum, et pro filiis nostris Ademaro atque Lamberto, et ut ecclesia B. Marcelli reædificetur, monasteriumque ibi faciat, nullique loco ipsa ecclesia nec ipse locus subjectus sit, nisi ad S. Petrum principem apostolorum : omnique tempore ad Romam monachi ibidem pariter habitantes ad quintum annum quinque solidos in censum reddant. Abbatem enim in locum B. Marcelli, quæ dicitur Fellinis, non habeat qui regulam S. Benedicti non teneat, et secundum eam non vivat; nullique monachi ibi habitent, qui fraternam et communem vitam bene non custodierint. Si enim aliquis homo aut aliqua persona propter aurum, vel propter argentum, aut propter aliquam facultatem abbatem in locum B. Marcelli mittere voluerit; omnes sancti sint ei contrarii, et B. Benedictus cum grege monachorum suorum..... Sunt ergo ipsæ res sitæ in comitatu Valentinense, hoc est mons quæ appellatur Alavinea, et mons quæ vocatur Medialuna... Donamus, donatumque in perpetuum esse volumus in alimonia et stipendio monachorum, et susceptione hospitem, et peregrinorum et orphanorum, in jam dicto loco sub regula jam dicti patris Benedicti servientium, pro remedio animæ meæ, nec non et pro remedio patris mei Guntardi, et pro matre mea Ermengarde, » etc. Subscribit inter alios Richardus filius Lamberti. Hanc donationem confirmat Conradus rex anno 46 regni sui. Ademarus comes et uxor ejus Roteldis Odiloni abbati iterum eum prioratum restituerunt anno 1055. De eo prioratu vide bibliothecam Cluniacensem, col. 1727

29. Anno 986, qui obitu Lotharii Francorum regis præditus est, Maiolo « ejusque monachis datur vinea apud Noglas villam pagi Matisconensis, anno primo Ludovici regis, » qui Lotharii filius ac successor fuit. De eodem Ludovico rege interpretanda est charta, qua canonicus quidam Aniciensis ædes suas igne consumptas, infra claustra canonicorum sitas restituit, donatque Maiolo et Cluniacensibus, « anno quo Ludovicus rex in adolescentia vitam finivit. Datum quinta feria III Id. Augusti. » In quodam brevi chronico regum Franciæ, quod manu exaratum habetur in bibliotheca Patrum Carmelitarum Cantoennensium apud Clarummontem, de postremis secundæ stirpis Franciæ regibus eorumque annis regni ita legitur : « Chlotharius 31, Ludovicus 1, Carolus frater ejus 6 mensibus, Hugo alienus 9. » Hic filius Hugonis comitis « Parisiensis ex Hawide sorore Othonis cœpit regnare anno Domini 987, et regnum usurpavit. » Et in alio : « Ludovicus Ultramarinus genuit Lotharium, Lotharius genuit Ludovicum, qui adhuc puer Blanchiam cepit in uxorem, in quo etiam reges de familia Caroli Magni defecerunt. Huic quoque ex alia familia suc-



cessit Hugo in regnum, Hugonis Magni filius, cui successit Rotbertus filius ejus in regno. Huic autem successit filius ejus, Ainricus, qui modo Deo protegente, prout potest, regnum Franciæ gubernat. » Hæc ex nostro Stephanotio accepimus. Charta quædam, numero 326 in Chartario Maioli, notatur « anno 5 Hugonis regis, Carolo truso in carcere, » qui Ludovici patruus erat, dux Lotharingiæ.

30. Anno 988 Maiolo et Cluniacensibus a quodam clerico, nomine Richardo, datur ecclesia sancti Andree « in pago Vapinse (*de Gap*), » cum ipsa villa Rosanis, castro Risone, villis Sorbaria, Gemma, etc. tum in « comitatu Vasinse (*de Vaison*), infra terminos » castri Malancenæ sex mansi, medietas castri Minson, etc., ut ibi, id est in prædicta ecclesia, « perpetuo degant monachi. »

31. Hucusque res actæ sub Maiolo solo abbate, qui anno 991 Odilonem sibi substituendum curavit; unde pleraque acta Odiloni soli ascripta sunt, ut dicemus in sequenti capite 8. Sed priusquam hinc discedo, memoranda sunt reliqua acta duo per Maiolum abbatem, notis chronicis destituta, quorum unum est de concessione cœnobii sancti Marcelli apud Cabilonem, de qua sic charta Tetbaldi comitis Cabilonensis, ex chartario S. Marcelli et ex Bibliotheca Cluniacensi, col. 314. Ego in Dei nomine Tetbaldus comes Cabilonensium omnibus filiis sanctæ Ecclesiæ in Domino salutem. Audivi a prædecessoribus meis et vicinis antiquis viris quod nobilissimus comes Gaufredus, qui post mortem præstantissimi et Christianissimi comitis avi mei Lamberti accepit ejus conjugem aviam meam Adheleidam comitissam, accessit ad beatæ recordationis abbatem Maiolum, et commendavit illi monasterium in suburbio Cabilonensium civitatis a Guntramno nobilissimo et religioso rege magnifice constructum, ubi requiescit corpus B. Marcelli martyris, eo tenore, ut religionem monastici ordinis, quæ pene ibi abolita fuerat, reformaret, et terram et possessiones ad ipsum locum pertinentes excoleret, et ut ipse et successores ejus Cluniacenses abbates monasterium perpetualiter haberent et possiderent. Hanc autem commendationem sive donationem fecit supradictus comes Gaufredus domno Maiolo cum consilio conjugis suæ Adeleidis et filii ejus Hugonis, tunc clerici, postea episcopi, adjuvante et laudante Henrico duce. Postea vero regnante serenissimo rege Rotberto avunculus meus domnus Hugo comes et episcopus, præsentem ipso rege et comitibus et episcopis istius patriæ, monasterii donum tradidit domno Odiloni abbati, successori abbatis Maioli, ut ipse jure antecessoris sui locum haberet, teneret ac possideret. Ego vero gratia Dei comes Tetbaldus quod antecessores mei et parentes Deo et sancto Petro et loco Cluniacensi dederunt, laudo, volo et firmo, et uxori meæ et meis fidelibus laudare et firmare facio, etc. Signum Tetbaldi comitis, S. Ermentrudis ejus conjugis, etc.

32. Alia charta est Maioli abbatis, qua Humberto

A de Bellojoco quasdam obedientias commendat sub hoc titulo: « Notitia commendationis, quam venerabilis memoriæ Maiolus fecit Humberto de Bellojoco de his obedientiis, Algoia, Pola, Scotiolas, Arpa-jaco, ita dicens: Commendo tibi has supranominatas obedientias ad custodiendum ac defendendum a malis et perversis hominibus, in loco satisfactionis et emendationis pro innumeris malis, quæ nobis fecisti, pro quibus te excommunicare debebamus: ita tamen, ut pauperibus nostris reddas quæ tu eis tulisti. Facio autem hanc commendationem tibi, non ut aliquem censum per consuetudinem requiras in his obedientiis; quod cum summa diligentia et animadversione interdico et excommunico, nisi tantum si transiitum habueris juxta obedientiam cum 6 aut 10 militibus, et monachus spontaneè te admonuerit, reficias; et post refectionem viam tuam teneas, nec præsumas ibi jacere. S. Alberici comitis qui hanc notitiam laudavit. » Ubi vides *obedientiæ* vocabulum jam sumptum sæculo x pro ministerio seu cella, cui unus pluresve monachi præfecti erant. Hactenus instrumenta præcipua sub Maiolo facta retulimus, quæ omnia non Maiolo ipsi, sed vel monasterio Cluniacensi, cui Maiolus præerat, vel monachis, vel certe in manus Maioli abbatis facta dicuntur, uti et quævis aliæ donationes monasteriis factæ: quo magis mirari subit nonnullos homines, quia abbati non monachis quaslibet donationes factas fuisse audent affirmare, contra certam et exploratam veterum traditionem. Omnes chartæ sub Maiolo conditæ sunt numero 859.

#### V. *Monasteria per Maiolum reformata.*

33. Postquam varias donationes Cluniaco factas retulimus, nunc de cæteris ejus factis agendum est: quo in genere multa de ejus virtutibus tradit Syrus, quæ hoc loco repetere non juvat. Nonnulla retulisse sufficiat, quæ illustratione indigent. In primis commemoranda venit ejus familiaritas cum Ottone Magno seu primo ejusque filio Ottone secundo, et cum Adheleide Augusta prioris uxore, quæ eum ad restituendam in multis monasteriis regularem disciplinam adhibuit. De Ottone Magno hæc Syrus memoriæ prodidit in lib. II: « Magnus Otto, qui tunc temporis rempublicam gubernabat, tanti viri virtute plurimorum relatione comperta, ejus præsentiam ardentius cupiebat. Hic enim vir, licet imperiali potiretur fastigio, magna tamen erat illi circa monasteria devotio; quia nequaquam se feliciter imperium sperabat tenere, nisi summo Regi studeret non displicere. Et ideo sæpius ingemiscebat, dum qui per religionis habitum Deo se devoverant, sæculari intentos negotio ire per abrupta cernebat. Et infra. Huic conjunx Adheleis inhærebat, quæ Deo amabilis et omnibus diligibilis, ita regali copulabatur toro, ut mentem castam omni custodia Regi servaret superno. » Subdit Syrus Maiolum venisse in amborum notitiam præsertim ex relatu Heldrici inter palatinos præcipui. Unde factum est, ut Otto Maiolum accerseret. « Quem



adeo pro salutari dilexit doctrina, ut quæ in Italia A sibi subdebantur et Germania, ejus ordinationi vellet committere. In his beati Apollinaris cœnobium, quod per viginti quatuor stadiorum spatium a Ravennate urbe fertur sepositum, ad beati Benedicti instituit (id est restituit) tramitem, ibique suum ordinavit abbatem. Præterea imperatricis non contemnendæ petitionis tunc exoratus instantia, juxta Ticinensem urbem desudare cœpit in fabrica. » Id accidisse puto anno 966, quo Maiolus Ticini erat, ex dictis supra num. 21. Classense appellabatur sancti Apollinaris Ravennense monasterium : de Ticinensi ita scribit Odilo in lib. 1 de Vita Adalheidis imperatricis. « Postmodum in Italia juxta Ticinensem urbem monasterium a fundamentis incoepit, et ad honorem Salvatoris mundi imperiali auctoritate et sua largissima donatione perfecit, ac jam dicto Maiolo ordinandum regulariter » tradidit. Monasterium in Cœloaureo interpretatur Nalgodus, quod longe ante id tempus a Liutprando conditum fuisse diximus in sæculo III, ubi de translatione S. Augustini et de Vita S. Appiani. Maioli etiam opera usus est Sigefridus Parmensis antistes, qui mellifluis ejus admonitionibus multa ad cœnobiale usum apta constituit in Parmensi cœnobio sancti Joannis evangelistæ, ut superius vidimus in Actis sancti Joannis primi ejus loci abbatis.

34. Per idem tempus Maiolus « Romam venturus » (sic rem memorat Petrus Damiani in opusculo 35) « præcepit cuidam fratri ut secum pergeret, quia sicut rogatus fuerat, eum in monasterio sancti Pauli priorem constituere decrevisset. Ille vero nonnulla difficultatis obstacula reluctatus opposuit, et modo hoc, modo illud, tandem obstinatus obedire contempsit. Maiolus autem inobedientiam fratris æquanimitè tulit, eoque relicto, itinere quod decreverat comæavit. Cumque frater in monasterio per inobedientiam remansisset, et reliqui fratres in eum vehementer inveherent, tandem ad cor reversus, post Maiolum festinanter acceleravit. Mox ad quemdam fluvium pervenit, cujus vir Domini jam vada transierat, et super ripam adhuc alteram consistebat. Cum itaque monachus in citeriori se fluminis crepidine figeret, quoniam absente navigio transitum non haberet, videns procul astare magistrum, quod solum potuit, præsto corruens in terram se humiliter stravit; et quia veniam deprecans per oris organum forte non posset audire clamorem, de toto corpore linguam fecit. Quod dum Maiolus eminus aspexit, quid hoc esset incunctanter agnovit: moxque misso remigio transferri ad se monachum fecit; quem præsto vir Dei ad quid venisset inquit. At ille simul et de præteritis veniam deprecatur, et impleturum se de cæteris quidquid injungeret pollicetur. Tum ille: Vis, inquit, absque dubio pœnitentiam. Quo respondente: Volo. Protinus addidit: Huic igitur osculum præbe: nam casu tuberosæ cutis illic leprosus astabat. Ille confestim in ejus osculum ruit, moxque lepra mundati corpo-

ris prorsus evanuit. » Ex his ita infert Petrus Damiani: « Sic sancta obedientia fructum suæ humilitatis invenit, dummodo veniam se corrigendo promeruit. Sed et signum insuper tam perspicuæ virtutis ostendit: et cui superbia pene potuit apostaticam inferre perniciem, humilitas dedit apostolicam exhibere virtutem. »

35. Redeo ad restitutam per Maiolum in monasteriis etiam Germanicis disciplinam, ex quibus nulla Syrus aliive signanter enuntiant, nisi quod Syrus Aldebaldum in epistola vitæ præfixa, missum in Germaniam, secum asportasse dicit Maioli Vitam, quam postea Odilo in cœnobio Morbacensi repererit; quod argumento est ipsum locum suscepisse normam monasterii Cluniacensis. De Paterniaco, quod in diocesi Lausanensi situm est, ita S. Odilo in Vita Adalheidis Augustæ. « In patris vero Ruodolphi videlicet et nobilissimi regis, et domini Chuonradi fratris, regni loco, videlicet Paterniaco, ubi matrem reginam vocabulo Bertam, Deo in omni humilitate devotam, sepulturæ tradidit, in honorem Dei Genitricis monasterium condidit, et sanctissimo patri Maiolo suisque successoribus sua munificentia, et fratris sui Chuonradi regis præcepto ordinandum perpetuo commisit. » Sed hoc novæ institutionis erat, non reformationis, de quo rursus in Actis sancti Odilonis.

36. At nullibi Cluniacensis disciplina tam late propagata est atque in cœnobiis Gallicanis, quorum non pauca Maiolus abbas in meliorem statum revocavit. In eorum numero præcipua sunt Majus monasterium, Antissiodorensis sancti Germani, Reomaense sancti Joannis, Divionense S. Benigni, Fossatense sancti Mauri, aliaque de quorum nonnullis in superiori capite jam dictum est.

37. Quid in Majori monasterio apud Turonos Maiolus præstiterit, docet in bibliotheca Cluniacensi fragmentum ex gestis abbatum ejus loci, alibi ex integro editis. Ibi quippe legitur, Odonem comitem, suggerente uxore sua Hermengarde, « a Cluniaco tredecim bonæ vitæ et opinionis monachos » obtinuisse, et in locum clericorum sæcularium, qui apud Majus monasterium tum degebant, substituisse: ex quibus « unum ex tredecim, Stephani papæ et regis Roberti vigente imperio, in abbatem sibi elegerint. » Sed allucinetur auctor in Stephano papa, siquidem nullus eo nomine pontifex Maiolo abbate sedem Romanam gubernavit. Stephanus enim VIII anno 943 decessit, et Stephanus IX non nisi anno 1057 pontificatum iniit. Subdit auctor pontificem « in monachum benedixisse Odonem comitem, » et privilegii sui auctoritate liberam concessisse eligendi abbatis facultatem, a Cluniaco absolutam, Roberti regis auctoritate approbatam, et Maiolum quidem principio restituisse, sed tandem audita privilegiorum mentione acquiescisse. Quæ ut vera sint, vereor ut omnia ad Maioli tempus referri possint. Nam e contrario Maiolus initio abbatis nomen eo in loco tulit, ut docet charta Herlanni levitæ, et sui vice postea Gislebertum



abbatem institui curavit, ut alias dicemus. Idem A  
asserit chronographus Malleacensis, qui Guitbertum primum Majoris monasterii abbatem post Maiolum vocat ad ann. 994 (*CHESNI tom. II, pag. 836*). Ad reformationem hanc pertinet Gerberti epistola abbati Majoris monasterii scripta, in qua hæc verba: « Servat natura vices, terraque bona, non suo iudicio diu infecunda, flores fructusque parturit. Ecce enim beati Martini cellula monachorum agmina jam dudum emortua resuscitat, Martini virtus in suis discipulis dignoscitur. E quibus beatæ conversationis alumnum, tanquam exemplar vitæ et morum, accepisse Osulfum gaudemus. » Hæc epistola in editis hunc titulum præfert: *Adalberto archiepiscopo abbati Majoris monasterii*. Sed legendum puto, *Adalbero archiepiscopus*, ut hæc epistola scripta sit B  
a Gerberto in persona Adalberonis Remorum archiepiscopi, uti et aliæ quædam.

38. Venio ad Antissiodorensis sancti Germani monasterium, de quo hæc legimus in historia episcoporum Antissiodorensium capite 47 in Heriberto episcopo his verbis: « Hujus ergo pontificatus tempore, dux Henricus ejus frater, ut erat totius religiositatis amator, monasterium beati Germani domno Maiolo commisit abbati, qualiter videlicet regularis normæ tramitem inibi constitueret, sicut per multa loca tam in Italia quam in Gallia dignoscatur fecisse monachorum. Longo enim jam transacto tempore, locus ibidem absque abbate a præpositis regebatur. Qui gratanter illum suscipiens, regulari restrictione quæque repererat devia, C  
ad unguem correxit. Postmodum vero vir sanctus ac venerabilis Maiolus præfecit ibidem virum honorabilem Heldricum abbatem, qui et ipse prædictum locum ad regularis beati Benedicti tramitis informavit callem. Quem prædictus episcopus, nec non et frater ejus dux Henricus nimio cum suis dilexerunt amore. » Sic legitur in tomo I Bibliothecæ Labbeanæ, ubi item edita est historia de Gestis abbatum sancti Germani Antissiodorensis, in cujus capite primo hæc fusius referuntur; atque Heldrici abbatis ibidem institutio facta dicitur « anno Domini 989. » Qui Heldricus « propter suam sanctitatem et religionis fervorem multis nobilibus charus fuerit: » in cujus gratiam « venerabilis Deo digna ducissa Gersendis, sæpediti ducis (Henrici) uxor a viro suo petiit, et obtinuit monasterium sancti Leodegarii, quod Campellis dicitur, eidem committi, sperans illud per eum ad regularis vitæ normam posse reduci. Idem enim monasterium a bonæ memoriæ Theodrada [*al. Theogradam*] regina (scilicet filia Caroli M.; nam filias regum reginas dici mos erat) restauratum fuerat, et monastico ordini mancipatum; sed jam peccatis exigentibus a plusquam ducentorum annorum spatio ab hujus sancti propositi lumine funditus extinctum. » Exstat hæc de re diploma Rotberti regis in lib. VI De Re diplomatica, pag. 578, ubi corrigenda notatio de cœnobio sancti Leodegarii Campellensi: quod non de Cam-

pellensi diœcesis Parisiensis, sed de alio cognomine diœcesis Lingonensis intelligendum est, ubi hactenus exstat prioratus prædicto sancto Germano subjectus. Mitto alia multa quæ in jam dicta historia abbatum sancti Germani de Heldrico leguntur, cujus obitus post annos circiter 21 regiminis contigisse dicitur XIX *Kalendas Januarii*. Is videtur Heldricus a Syro laudatus in sequentis Vitæ libro II, apud Ottonem Magnum « in laicali potentia præcipuus, qui quondam in Italia inter cæteros palatinos exstitit honorabilis: qui uxori cum magna rerum copia abrenuntians, deposito cingulo Cluniaco se conferens, beati Benedicti se subdidit proposito. » In prædicta sancti Germani abbatum historia legitur, Heldricum eo tempore, quo Rotbertus rex Antissiodorum expugnabat, cum Odilone Cluniacensi abbate se transtulisse « ad aliud monasterium suæ ditioni subditum, quod Reomaum [*Reomaens*] vocatur: » quod monasterium Maiolo abbati paruisse docet historia Reomaensis, Roverio auctore, sed non ita ut Cluniaco *subjectum* esset eo modo quo postea sub Hugone hæc subjectio se habuit.

39. Idem in Divionensi sancti Benigni asceterio Maiolus præstitisse perhibetur in chronico Benigniano. Bruno siquidem Lingonensis antistes locum in melius reformare volens, Maiolum adiit ejus rei gratia: « Cujus precibus flexus reverendus abbas Maiolus dedit ei duodecim monachos disciplina sanctæ religionis instructos, divina et humana sapientia doctos, nobilitate carnali claros. His abbatem præfecit Willelmum nomine, et patrem spiritua- C  
lem sibi poscentibus filiis petiit. » Sed de eo plura in hujus Vita in sæculo sequenti.

40. Ejusdem negotii causa Fiscamnum arcessitus est a Richardo Nortmannorum duce Maiolus, ut in locum canonicorum monachos istuc restitueret. Id vero aggredi noluit vir sanctus, ni Richardus tributum, « quod pasnagium dicitur » (*Sæc. II Bened. pag. 975*), subditis suis relaxaret: quod cum duci non placuisset, res ad Willelmi abbatis mox laudati tempus dilata est.

41. Sed illustris in primis fuit reformatio cœnobii sancti Mauri Fossatensis prope Parisios, late descripta in Actis Burchardi comitis, quam in sæculo proximo referemus. Ibi quippe legitur istius cœnobii statum Magenardo abbate eo prolapsum fuisse, ut abbas ipse nobilis quidem, sed vitæ solutioris, « depositis monachalibus indumentis, pretiosarum pellicum tegumentis exornaretur, calamantumque optimum pro capitis humili capiti imponeret; » qui ritus et in aliis monasteriis Gallicanis in usum venerit. Burchardus loci conditionem miseratus, Adico monacho instigante regem Hugonem interpellavit, ut sibi restituendæ inibi disciplinæ provincia committeretur. Annuente rege Burchardus ad Maiolum perrexit, qui tandem ægre acquiescens, « acceptis perfectioribus sui cœnobii fratribus, » isthuc accessit. Solutioribus monachis data optione vel cum Maioli discipulis commanendi, si regulariter conversari



vellent; sin minus, abundi quo vellent, plerique *voluntas cordis proprii* praelegerunt, ipseque abbas Magenardus, « nobilis progenie, » quippe « ex sanguinitate Ansoaldi divitis » civis Parisini, « in cœnobium sancti Mauri, quod Glannafolium dicitur, » tunc Fossatensi subjectum, « transmissus est. » At sanctus Maiolus prædictum locum « cum suis suscipiens monachis, districtionem regularis ordinis districte observare cœpit. » Ejus rogatu Hugo rex in alimoniam fratrum concessit villam Mansiones, dato diplomate, quod exstat in lib. vi De Re diplomatica, pag. 576, « xii Kal. Julii, indict. 2, anno 2 regnante Hugone rege, » id est anno Christi 989, non præcedente, ut Odo monachus in Vita Burchardi comitis, aliique male interpretati sunt. Verum Maiolus Cluniacum regredi coactus, locum commisit « cuidam religioso viro, nomine Teutoni, quem Cluniaco secum adduxerat. » Hugone rege mortuo cum Maiolus eo reverti cunctaretur, Rotbertus ejus filius « consilio et hortatu comitis eidem Teutoni donum abbatiae isdem rex dedit, eumque abbatem ordinare præcepit. Quod cum ad aures Cluniacensium pervenisset, valde tristes effecti sunt, quia cupiebant sibi ipsum locum in cellam redigere. » At Teutonem (de quo plura inferius) curante Maiolo abbatem ibi institutum puto. Neque enim dum apud Cluniacenses vigeat mos ille abbatias redigendi in cellas: sed coabbates instituebantur sub Cluniacensi abbate, præterquam in minoribus monasteriis, quæ tunc « abbatiae, cellæ, et obedientiæ, » nunc prioratus appellantur. Sed hac de re fusius in præfatione dictum est. In majoribus vero cœnobiis ubi vivere desierat is, quem sui loco abbas Cluniacensis tum instituerat, redibat ad monachos ejus cœnobii proprium abbatem eligendi facultas.

42. Tale erat Floriacense monasterium, quod ab Odone abbate ad regularem vitam reformatum, postea varias turbas sustinuit in eligendo post Oylboldi (ut puto) mortem abbate. Nam cum superbus quidam monachus per factionem intrusus fuisset in ejus loci regimen, pii quique uti pro domo Dei se opposuerunt, in primis Gerbertus, cujus plures hæc de re epistolæ exstant. Una est nonagesima quinta ad fratres Floriacenses ex persona Remensium abbatum. « Non immerito, inquit, nos unius collegii esse profiteamur, qui vestra felicitate erigimur, vestro infortunio etiam opinione clarissimorum hominum humiliamur. Hanc sanctissimam societatem castissimamque amicitiam quorundam fœdat ambitio lasciva, detestabilis audacia, dum per factionem is vobis præficitur pater, quem verissimi non metuant damnare Patres: et quomodo una est Ecclesia catholica, cunctorumque fidelium una societas, a sententiis eorum non deviare decrevimus, qui in Ecclesia Domini, velut clarissimæ stellæ, refulcent in perpetuas æternitates. An non lucidissima est stella reverendus pater Maiolus? an non præfulgidum sidus pater Egberdus? Alter in epistola quam patri nostro venerabili Adalberoni archiepiscopo nu-

A per direxit (quærebatur enim ejus sententia de prælatura patris vestri) inter cætera sic dicit: Persona quidem vobis jam olim infami conversatione erat famosa, etc. Cujus fuerit hæc epistola, Maioli, an Egberti (nam uterque consultus fuerat), inde non liquet. Gerberti epistola 88 scripta est « ex persona Adalberonis archiepiscopi abbati Maiolo Cluniacensi, » ex qua colligere licet, Maioli eam epistolam esse, cujus verba in epistola 95 referuntur. Maiolum quippe arguit Adalbero, quod in hac causa aliter scribat quam se gerat. « Præclara quidem, ait, exhortatio vestra in pervasorem; sed cum scriptum sit: Quæ cœpit Jesus facere et docere, cur diversa imperia, diversa cœli climata prætenditis, ut ei quem reum statuistis, aliis non communicantibus communicetis? Detestamini ergo pervasorem, sentiat vos sibi non favere, non sibi communicare, ac per vos non solum quosque religiosos vestri ordinis, sed etiam, si fieri potest, Romani pontificis se maledictis urgeri. » Sed et alia ipsius Gerberti ad Maiolum epistola 70 eodem tendit. « Etsi vigilantia cura super vestro grege occupati estis, propensioris est tamen charitatis, si alieni gregis contagio interdum medemini. Floriacensis cœnobii propter reverentiam patris Benedicti summum locum penes monachos, ut aiunt, pervasor occupavit. Si vos tacetis, quis loquetur? hoc incorrecto, quis improbus similia non sperabit? Nos quidem hæc zelo divini amoris dicimus, et ut nostro examine, si prebus est, recipiatur; si improbus, omnium abbatum ac monastici ordinis societate ad pœnam suæ damnationis privetur: quod vobis ratum, litteris vestris nobis fiet acceptissimum. » Ex hac epistola intelligimus, quod superius dicebamus, Floriacense monasterium Maiolo fuisse *alieni gregis*, ac proinde Cluniaco haudquaquam subjectum, tametsi per sanctum Odonem, qui et ibidem abbas fuit, ad regularem vitam restitutum.

43. Quis fuerit Egbertus seu Ebrardus abbas ille, ad quem Gerbertus, tanquam ad alterum monastici ordinis sidus, de eodem argumento scribit, non satis explicatum est. Tres ad eum Gerberti leguntur epistolæ, nempe 81 et 89 contra invasorem Floriacensem, et 44 de re litteraria. Hæc ita inscripta est: *Egberto abbati Turonensi*; aliæ *Egberdo*, et ad marginem alia est ascripta lectio, *Evrardo et Ebrardo*. D Scriptæ sunt hæc epistolæ, ut mox dicemus, sub annum 987, quo tempore Bernerius Majori monasterio præerat, sancti Juliani cœnobio *Evrardus*, quem ipsum esse puto, cui istæ epistolæ directæ sunt. In laudem ejus fere tota est epistola 89: « Quæ morum gravitas vobis insit, quam integer vitæ actus, quam purum eloquium, litteræ vestræ palam fecerunt. Itaque studium pietatis ac severitatis vestræ movit nos ire in vestram sententiam, virque ille Deo plenus, ad quem multam fidem habemus. Submovebimus ergo illum perfidum a societate nostra, nostrorumque judicio tantorum Patrum: isque nobis habebatur hostis, qui in sententiam reverendi patris Maioli et colendi patris Egberdi dicere non dicenda attentabit.



Quod si divinitate propitia favorem principum obtinebimus, ad hæc utilia majora jungemus. » Hic principum nomine intelligi videntur Hugo et Rotbertus Francorum reges, quorum anno primo hæc turbæ motæ videntur, mortuo Oylboldo abbate. Tunc enim cum pars Floriacensium in Abbonem conspiraret, alii « huic electioni pervicacius renisi sunt, » ut scribit Aimoinus in Vita sancti Abbonis. Sane Gerberti epistolæ, quæ has proxime antecedunt sequunturque, post Lotharii regis obitum scriptæ sunt, tametsi in epistolarum serie hæud accurata est temporis ratio. Sed non diu supervixit invasor ille, a Maiolo et Egberto rejectus, qua de re Gerbertus Constantino Floriacensi monacho gratulatur in epistola 142 : « Congratulamur tibi, dulcissime frater, pervasore atque hoste monasticæ religionis ad multorum salutem humanis rebus exempto. Insta ergo, et si jam patrem tua ac fratrum dilectione dignum habes, habeamus et nos præsentem tua opera proxime in festo beati Remigii. » Hæc prolixius exponenda fuere, tum quod in Maioli et Egberti gloriam redundant, tum quia sancti Abbonis Actis præferunt lucem.

44. Sed jam tempus est, ut hoc caput de monasteriorum facta per Maiolum reformatione absolvamus, observando ea quæ sub finem vitæ ab eo facta sunt pro cœnobio sancti Dionysii. « Eadem siquidem tempestate, inquit Syrus, regis Francorum impellebatur nimia importunitate, ut secundum beati patris Benedicti magisterium beati Dionysii disponderet monasterium. Qui ut opus bonum ad finem vitæ usque perduceret, licet finem dierum suorum jam jamque adfore non ignoraret, proficisci tamen ob istiusmodi causam minime recusavit. » Verum in itinere Silviniaci morte interceptus est. Ex his omnibus intelligitur verum esse quod Syrus de Maiolo scripsit in lib. II, nempe eum « regularis vitæ disciplinam, quæ jam pene deciderat per veterum negligentiam, in pristinum statum restituisset, ac per diversas mundi partes perplura monasteria a regulari tramite devia, tam per se, quam per suos quos abbates ordinaverat, monastico ordini subdidisse, » id est restituisset.

VI. *Maioli captivitas sub Saracenis. Romanus pontificatus ab eo recusatus. Reconciliatus Otto II cum matre; Romanæ ejusdem peregrinationes.*

45. Initio libri tertii Syrus agit de captivitate Maioli sub Saracenis, qui tunc Penninas Alpes insidebant jam inde ab eo tempore, quo ex Hispania in Italia effusi, Hugoni Italiæ regi adversus Berengarium suppetias tulerunt. Idipsum de Maiolo commemorat Glaber Rodulfus in lib. I, cap. 4, ubi ejus epistolam ad suos Cluniacenses pro suo lytro refert, et factum duplex a Syro aliisque prætermisum. Nempe Saraceni « cum ei hora prandii obtulissent cibos, quibus vescebantur, carnes videlicet panemque admodum asperum, et dicerent : Comede, respondit : Ego vero si esuriero, Domini est me pascere : ex his tamen non comedam, quia non mihi usui fue-

runt. Cernens enim unus illorum viri Dei reverentiam, pietate ductus, exuens brachia simulque abluens, et clypeum, super quem etiam in conspectu venerabilis Maioli satis mundissime panem confecit ; quem etiam citatissime decoquens, ei reverentissime detulit. Ipse quoque suscipiens illum, atque ex more oratione præmissa ex eodem reficiens, Domino gratias egit. » Aliud factum ejusmodi est : « Alius quoque Saracenorum eorundem cultro deplanans ligni castulam, posuit incunctanter pedem super viri Dei codicem, bibliothecam scilicet (*id est codicem bibliorum*) quam ex more secum semper consueverat. Dumque vir sanctus intuens ingemisset, aliqui minus feroces ex ipsis perspicientes, suum increpuerunt comparem, dicentes, non debere magnos prophetas sic pro nihilo duci, ut illorum dicta pedi substerneret..... Præterea, ut B. Maioli sanctitas claresceret, is qui ejus volumen pede calcaverat, eodem die pro quavis occasione, revera judicio Dei, cæteri furiose irruentes in eum, eundem ei truncaverunt pedem. Plures enim jam ex ipsis erga eum cœperunt mitiores ac reverentiores existere. » De hac Maioli comprehensione S. Odilo pauca hæc habet. « Inter cætera mala quæ populus ille nefandissimus gessit, beatissimum patrem Maiolum, a liminibus apostolorum redeuntem, fraude et insidiis cepit, rebus omnibus exspoliatum alligavit, fame et siti afflixit. Ille vero divinitus absolutus, ad postremum monasterii sui pecuniis redemptus, de manibus illorum Domino protegente evasit illæsus, et ejus injusta captio expulsionis illorum et perpetuæ perditionis fuit occasio. Sicut vero post passionem Christi Judæi sunt a suis exsulati, ita post captivitatem servi illius et fidelissimi ejus famuli Maioli, Saraceni a finibus Christianorum sunt expulsi, et sicut per Titum et Vespasianum Romanorum principes Dominus de Judæis vindictam exercuit, ita per Willelmum illustrissimum virum et Christianissimum principem, meritis B. Maioli, jugum Saracenorum ab humeris Christianorum deposuit, et multa terrarum spatia, ab eis injuste possessa, ab eorum tyrannica dominatione, potenti virtute eripuit. » Hæc sub annum 975 contingere.

45\*. « Non longa post tempora, inquit Syrus, Romana sede proprio viduata pastore, idem Dei famulus, Ottonis secundi juncta cum matris prece, Italiam repetere a partibus est coactus Galliæ. A matre tunc et filio honore susceptus dignissimo, ad culmen apostolicæ dignitatis precibus impelli cœpit continuatis : sed cui magis abjectio, quam expeteretur elatio ; nullatenus ad se promovere potuit sublimitatis ambitio. » Hanc itaque dignitatem constanter recusavit : Nalgodus id accidisse tradit, « cum navis Ecclesiæ rectoris præsidio destituta, in hujus vitæ fluctuantis incerto diversis molestiis pulsabatur. » Henschenius, qui Nalgodum Maioli discipulum existimavit, id retulit ad illud tempus, quando Benedictus papa VI anno 974 coniectus in carcerem, ibique strangulatus est a Francone quo-



dam nefario homine, qui sub Bonifacii VII nomine tyrannice sedem invasit. Quo Constantinopolim pulso cum Donus Benedicti VI (ut Henschenius putat) successor, non (quod aliis videtur) decessor, legitime institutus, cum circa finem Octobris anni 975 decessisset, Bonifacianis antipapam reducere conantibus, Otto a Romanis de electionis libertate ipsis conservanda interpellatus, Maiolum in Germaniam evocaverit, quasi cum eo super tanti momenti negotio consultaturus, priusquam legatos suos Romam mitteret interfuturos electioni. Verum Maiolus non in Germaniam, sed in Italiam accessit; testante Syro: neque vero ante annum 980 eo profectus est Otto post obitum patris. At neque toto illo triennio, quo in Italia reliquum vitæ peregit imperator, ad annum scilicet 983, qui vitæ ejus supremus fuit, vacavit Romana sedes, cum Joannes nonnisi anno subsequente mortuus sit. Itaque facile concesserim, Syrum hoc in loco memoria lapsum pro Germania posuisse Italiam: et re quidem vera Maiolum adisse Ottonem II in Germania tum cum matre commorantem; a quibus nunquam persuaderi potuit, ut oblatum per eas turbas pontificatum susciperet.

46. « Sub eodem tempore » Syrus subdit accidisse, ut Otto II in Adelaidem piissimam matrem suam commotus, « in eam quasi in rei publicæ dilapidatricem » excanduerit; nullumque principum, tametsi Augustæ innocentiam probe agnoscerent, « crimen a sancta matre avertere » ausum fuisse. Tum vero Maiolus ab ipsis ejus rei gratia Papiam accitur; isque oratione sua Ottoni, ut cum matre in gratiam rediret, persuasit. Maiolum ab Ottone ipso invitatum Odilo scribit in libro de Vita ipsius Adalheidis, quæ « filium diligens, auctores discordiæ, » quam quidam viri iniqui inter matrem ac filium disseminabant, « ferre non valens, secundum Apostoli præceptum dans ad modicum iræ locum, paternum decrevit expetere regnum, ubi a fratre, scilicet Chuonrado, et nobilissima Mathilde ejus conjugē, » qui in Provincia regnabant, « benigne et honorabiliter est suscepta. Tristabatur de absentia ejus Germania; lætabatur in adventu ejus tota Burgundia; exultabat Lugdunum, quondam philosophiæ mater et nutrix, nec non et Vienna nobilis sedes regia. Postmodum vero Cæsar Otto ductus pœnitentia, direxit regi avunculo legationem, et sanctæ recordationis patri Maiolo sub celerrima festinatione, obnixius deprecans, ut gratiam matris, quam propriis exigentibus culpis perdidit, eorum interventionibus promereri posset: orans iterum et obsecrans, ut quantocius possent, una cum Augusta matre Papiam ei studerent occurrere. Tantorum enim virorum usa consilio, apud Papiam tempore constituto occurrit mater filio: quo cum mutuo se cernerent, flendo et lacrymando toto corpore solo prostrati, humiliter se salutare cœperunt. Adfuit in filio humilis pœnitudo, erat in matre liberalis remissio; permansit in utrisque de cætero perpetuæ pacis con-

nexio. » Annales Saxonici seu Magdeburgenses mss. discordiam Ottonis cum matre reponunt anno 978. « Adelheidis imperatrix cum filia Athelheide abbatisa in Italiam profecta est propter quasdam discordias inter se et filium factas. » At non in Italiam, sed in Provinciam secessit Adelheidis, referente Odilone Adelheidis familiari: quæ reconciliatio cum facta sit Papiæ, in annum 980, quo Otto in Italiam abiit, revocanda est. Et quidem anno insequenti Pascha Romæ Otto celebravit *præsente matre*, ex Annalibus Saxoniciis mss. quem paulo post ipsam reconciliationem mortuum fuisse idem Odilo affirmat.

47. Ut ea quæ hoc in capite aliisque de Maiolo diximus, magis dilucide intelligantur, varia ejus Romana Italicave itinera distinguere operæ pretium puto. Primo monachus Romam ab Aymardo abbate negotiorum causa missus est, nempe sub annum 945, ex dictis num. 17. Deinde jam abbas Papiæ versabatur anno 966, cum quædam capella juxta eam urbem ad cellam construendam ipsi concessa est, supra num. 21. Syrus duo miracula ab eo Papiæ facta commemorat in lib. III, cap. 15 et 16. His adde quæ Widricus abbas Tullensis in actis sancti Gerardi episcopi commemorat de mutuo conspectu et colloquio ejusdem Gerardi cum Maiolo. Gerardus quippe Romam proficiscens « Papiam ingreditur, ubi viros magnificos, sanctum scilicet abbatem Maiolum, nec non Adalbertum post martyrem se reperisse est ineffabiliter collætatus. Pendebant singuli invicem ab alterno ore. In hac mutua confabulatione longum diei transigentes spatium, simul tres sancti convivere resident ad prandendum. » Gerardo aquam postulanti, et vinum ex aqua cœlitus factum accipere nolenti: « Desine, inquit Maiolus, sancte pontifex, in hoc facto aliis succensere; sed percipe cum gratiarum actione, quod tibi rerum Creator sua contulit benedictione; » quod ad secundum Maioli Romanum iter referendum videtur, id est ad annum 966, qui Gerardi episcopi tertius ordinationis erat. Post hæc, id est anno 973, Roma cum reverteretur Maiolus, Ottonis Magni obitum prædixit, ex cap. 10, quæ tertia minimum est ejus peregrinatio Italica, quo tempore a Saracenis in reditu captus est. Quarta sub annum 982, cum Veronæ positus, Ottoni secundo mortem prænuntiavit. Ejus devotionem in visitandis Romæ sanctorum basilicis explicat Syrus in lib. II.

VII. *Odilonis substitutio in locum Maioli abbatis; hujus obitus, cultus, reliquiæ.*

48. Cum Maiolus senectute jam grandævus, obitum suum præsentisceret, Odilonem sibi substituentem curavit eum ad modum, quo Odo in locum Berononis adhuc viventis, Aymardus in locum Odonis, et Maiolus ipse in locum Aymardi substituti fuerant. Hoc factum reticent Syrus, Odilo, Nalgodus, et alii: imo apud Nalgodum Maiolus Cluniacum « sine pastoris cura, sine provisoris diligentia reliquisse » dicitur. Nihilominus Odilonis electionem Maiolo vivente factam esse docet non solum instrumentum de ipsa



electione, sed etiam veteres chartæ, quæ Odilonem abbatem præferunt ante obitum Maioli. Electionis instrumentum editum est in Spicilegii tomo VI pag. 425, iisdem conceptum verbis atque charta de ipsius Maioli electione, quam superius suo loco repræsentavimus. Quapropter postrema tantum verba, quæ in Odilonis instrumento electionis leguntur, una cum subscriptionibus referre sufficiat: «Hujus vero electionis et ordinationis ejus seriem per consultum (ut diximus) primatum, comitis etiam, et advocati nostri Henrici ducis, nec non et Ottonis, litteris sanciri præcipimus, atque regulariter celebratam ordinationem in Christi nomine confirmavimus, et a Patribus ac fratribus nostris, scriptis confirmari precati sumus. Acta Cluniacense cœnobio feliciter amen. Ego Maiolus abbas huic electioni assensum præbui et subs.; Rodulfus rex subs.; Burchardus archiepiscopus (Lugdunensis) subs.; Hugo episcopus Genevensis subs.; Aynricus episcopus Lausanensis subs.; Hugo episcopus (Matisconensis); Teuto abbas (Fossatensis) subs.; Richfredus abbas; Ermenfredus episcopus; Burchardus comes; Lambertus comes; Adalbertus comes; Leotaldus archiepiscopus; Walterius episcopus (Æduensis); Hugo abbas; Wago abbas; Theobaldus abbas; Warembertus abbas; Willelmus abbas; Maiolus præpositus; Walterius præpositus; Gundulfus, David, Aynricus, Sendelenus, » et cum eis monachi centum septuaginta septem.

49. Mirabitur fortasse nonnemo, cur tot ecclesiastici ac sæculares viri huic electioni interfuerint, imo etiam electioni Odonis, Aymardi et ipsius Maioli. Verum mos ille quibusdam in locis obtinuit in electione abbatum, fluxitque ex S. Benedicti regula in cap. 64, ubi de ordinando abbate agens, vicinos episcopos, abbates, et Christianos in testimonium admittit contra electionem vitiosi abbatis. Ut autem hi aut illi convocarentur, id erat in eligentium potestate, aliquando etiam a fundatoribus jure inductum. Sic Gregorius papa VII, postulante Adelheide comitissa, sanxit atque constituit, ut electioni abbatis beatae Mariæ de Pinarolo interessent abbates Fructuariensis, Bremetensis, S. Solutoris Taurinensis, Clusinus et alii earum partium religiosi, apud Guichenonem in tomo I de principibus Sabaudicæ pag. 17. Sic in eligendo abbate Lezatensi locum olim habebant nobiles terræ viri, ut constat ex vetustis monumentis.

50. Quod vero Cluniacenses abbates sibi successorem eligere principio soliti sunt, inde procul dubio usque venit, ut hoc pacto extraneis intrudendi abbatis via præcluderetur. Electus autem abbas, ut in superioribus observatum, ita coadjutoris vices agebat, ut ea tantum curaret quæ sibi a superstite abbate demandabantur. Ita quippe sanxerat concilium Cabillonense sub annum 650 in cap. 12: « Ut duo abbates in uno monasterio esse non debeant, ne sub obtentu potestatis simultas inter monachos et scandala generentur. Verumtamen si quilibet abbas sibi elegerit successorem, ipse qui eligitur, de facultati-

bus ipsius monasterii ad regendum nullam habeat potestatem. » Ita persæpe accidit, ut acta publica nomine prioris abbatis conderentur; aliquando tamen posterioris, ut in Aymardi elogio advertimus.

51. Quo tempore Odilonis electio celebrata sit, non exprimit superius instrumentum: sed ex chartis ejus nomine inscriptis eam anno 991 contigisse intelligimus. Itaque ante eum annum ad conversionem venit, tametsi ipso anno eam reponat Hugo Flaviniacensis in Chronico, qui ejus ordinationem remittit in annum 994, uti et Chronicon Cluniacense, nempe post obitum Maioli. In primis censenda est charta Humberti episcopi Gratianopolitani, qui Cluniacensi cœnobio, « ubi, inquit, domus Odilo abbas præest, » medietatem castri de Ursilia cum toto burgo atque ecclesia sanctæ Mariæ, aliaque largitur « anno Incarnationis 991, tertio Rodulfi regis; » cui chartæ subscribunt « Fredeburgis mater ejus, Wigo frater ejus, et Humbertus episcopus de Valentia, nepos ejus. » Aliunde anno 6 Hugonis regis Maiolus abbas acquirit per commutationem quasdam ecclesias in comitatu Augustodunensi. Abbatis nomen haud exprimit eodem anno data charta Walterii Æduensis episcopi, largientis « Cluniacensi cœnobio, speciali sibi præ cæteris amore conjuncto, ubi pollet religio, » quidquid ad se vel ad archidiaconos pertinebat in ecclesiis suæ diœcesis Cluniaco attributis, exceptis synodalibus eulogiis. Subscribunt *Elinardus abbas*, et post præpositos et cantorem *Erpertus abbas*, *Ugo abbas*, forte dignitates; deinde archipresbyteri et canonici. Anno sequenti, id est septimo Hugonis regis, invenitur charta, in qua Bernardus vir nobilis servos aliquot manumittit « ad preces Viviani præpositi Cluniensis cœnobii et monachorum, » et dicitur « werpivisse querelam illam adversus dictum Cluni locum, cui domnus ac reverentissimus pater Odilo præest jussione sanctissimi patris Maioli. » Item « anno 7 Hugonis regis » Maiolo abbati conceditur ecclesia sancti Desiderii, eodemque anno quidam Beraldus clericus Cluniacensis, « ubi Maiolus est abbas, » dat medietatem silvæ Adrolt. Hæc postrema sunt acta Maioli nomine insignita anno Hugonis regis septimo, desinente in annum Christi 994, qui Maioli vitæ supremus fuit.

52. Huc spectat id quod de Maiolo Syrus scribit, nempe eum « biennio priusquam obiret, a publico penitus abstinuisse, atque in monasterio aut in quadam cellula se continuisse, ut ibi aut fratres solerti studio corrigeret, et ad meliora paterna admonitione proveheret, aut sæpius remotis omnibus solus soli Deo inhæreret, atque frequenti alternatione aut lectioni, aut orationi vacaret. » Per id tempus contigit id quod de eo refert Widricus abbas Tullensis in Actis sancti Gerardi episcopi, qui cum anno eodem quo Maiolus, et quidem Aprilis 23 die obiisset, « eadem tempestate beatus Maiolus Cluniaco aderat, et in hora qua venerandus pastor sæculo eximebatur, a fratribus divino impleto officio tempus refectionis



advenerat, ipseque Maiolus ad esum convocando A fratres, monastico more cymbalum insonabat. » Tunc obitu Gerardi divinitus comperto, cum fratribus nuntiavit, atque ipsius animam eis commendavit, ut superius de Gerardo retulimus.

53. Etsi vero a publico Maiolus prorsus abstinere animo statuisset, nihilominus ab Hugone Francorum rege de reformanda in sancti Dionysii Parisiensi cœnobio regulari disciplina sollicitatus, « licet finem dierum suorum jam jamque adfore non ignoraret, » iter arripuit per territorium Arvernense, « ibique in quadam sua cellula, Silviniaco (*Souvigny*) scilicet, nunc loco celeberrimo, ultima ægritudine exerceri cœpit, ac demum dormivit cum patribus v Iduum Maiarum, sepultusque est in basilica sancti Petri, ubi sanctissimis ejus meritis multa præstantur beneficia. » De ea re ita sanctus Odilo : « Adeo magnificatus et glorificatus est beatus Maiolus, Domini præveniente gratia, in conspectu regum et principum coram omni populo, ut possimus dicere de eo sine dubio, quod de Moyse Dei famulo Ecclesiasticus replicat sermo : Glorificavit illum in conspectu regum, et ostendit illi gloriam suam. Hugo rex Francorum quoties illum vidit, humili devotione suscepit, et cum magno honore tractavit. Tempore vero suæ vocationis ad se venire rogavit ea intentione, ut monasterium S. Dionysii ejus consilio et adjutorio melius, quam tunc erat, ordinari posset..... Ad illud negotium peragendum gaudens iter suscepit, usque ad locum Silviniacum pervenit, ubi se Deo vocante plenus dierum et sanctitatis ex hac vita obiit v Idus Maii, illucescente feria sexta, post celebrationem ipsius sacratissimæ solemnitatis, qua Christus Jesus Dominus noster, subacto mortis principe, ad dexteram Patris ascendit, et fideli suo Maiolo ascendendi post se iter ostendit. » Quæ omnia conveniunt anno Christi 994, quo Pascha in diem primum Aprilis sub littera Dominicali G incidebat, feria sexta post ascensionem Domini in diem 11 Maii. Hunc diem et annum diserte exprimit Nalgodus, qui Maiolo annos 41 regiminis ascribit ab anno suæ ordinationis. Errat itaque Lambertus Scafnaburgensis, cum Maioli obitum ponit anno 991.

54. Pergit Odilo : « Post cujus transitum supradictus rex Hugo adventus sui præsentia et regalibus donis exsequias ejus honoravit et tumulum, ubi præstante Domino multa patrata sunt et patrantar miracula, et plurimis plurima præstita sunt et præstantur beneficia, quorum numerositatem et magnitudinem non sufficit per ordinem omnium nostrorum enarrare memoria. Sed ut brevissima utar conclusione, ad sepulcrum istius sanctissimi viri, de quo loquimur, et cujus vitam et merita charitati fidelium commendare nitimur, gratia et misericordia Christi a quacunque infirmitate detenti, multi sanati sunt et sanantur infirmi. Ibi paralytici eriguntur et claudi; ibi febricitantes sanantur et cæci; ibi a dæmonibus possessi mundantur, et nescimus cujus generis igne terribiliter et miserabiliter adusti libe-

rantur : et quisquis ibi devotus adveniens de quacunque necessitate fideliter auxilium expetit, voti sui compos effectus reddit ad propria sospes et lætus. » His consentanea scribit Glaber Rodulfus in lib. III, cap. 5. « Nam ad illius famam sanctitatis confluxere ex universo Romano orbe viri et mulieres utrorumque ordinum plurimi, exinde referentes diversarum infirmitatum gratias sanitatis. Desæviebat eodem tempore clades pessima in hominibus, ignis scilicet occultus, qui quodcumque membrorum arripisset, exurendo truncabat a corpore. Plerosque etiam in spatio unius noctis hujus ignis consumpsit exustio. Sed cum in plurimis sanctorum memoriis hujus tremendæ pestis sint inventa remedia, maximus tamen concursus factus est ad trium sanctorum confessorum ecclesias, Martini scilicet Turonorum, atque Odolrici Bajoariorum, nec non et istius venerabilis patris Maioli; optatæque salutis inventa sunt remedia. » Hanc miraculorum frequentiam ad tempora Petri Venerabilis perseverasse auctor est ipse Petrus in lib. II, de miraculis cap. 31, ubi referens miraculum de puero *per sanctum Maiolum* a morte suscitato. « Is etenim sanctus, ait, sicut pene cunctis Galliarum populis notum est, ut magnus vita, sic miraculis, et dum mortalis viveret, et post mortem maxime insignis exstitit. Hac miraculorum gratia in tantum jam per centum sexaginta et duos annos, hoc est a tempore mortis suæ, claruit, ut post sanctam Dei Genitricem nullum sanctorum in tota Europa nostra in hujusmodi operibus parem habeat. » Nec defuere subsequentibus temporibus beati Maioli miracula, de quibus testimonium præbent Clemens Papa IV, Honorius IV et Clemens VI in bullis suis.

55. Hinc factum est, ut Maiolus statim post suum ipsius obitum sanctus habitus cultusque sit. Unde Adalheidis imperatrix, testante Odilone, « ipso tempore quo instabat sibi dies supremus (*anno scilicet millesimo*) beatissimum patrem Benedictum, id est Floriacense monasterium, licet exiguis, tamen propriis visitavit muneribus : nec non et beatæ recordationis patrem Maiolum, cœlesti gloria jam coronatum, quem dum in hac vita subsisteret, præ cunctis mortalibus illo ordine diligebat. » Et quidem jam inde ab ipsius obitu sanctum dictum fuisse probat charta 145 in ejus chartario, in qua hæc leguntur : « Ego Arleis dono Deo et sancto Maiolo, ut per merita ipsius valeam adipisci præmia æterna, et ejus monachis partem de Medio Planto in pago Matisconensi, villa Maziaco, loco ad Tribladam, anno 6 Rotberti regis. » Festum ejus inter præcipuas anni solemnitates censetur apud Udalicum in lib. I Consuetudinum Cluniacensium cap. 11, et in cap 54 *ecclesia S. Maioli* apud Cluniacum tum fuisse, et ad eam processionem fieri solitam ait in Ramis Palmarum. In plerisque Calendariis ab anno millesimo scriptis sancti Maioli memoria invenitur, nedum in recentioribus Martyrologiis Romano, Gallicano, Benedictino aliisque.

56. S. Maioli corpus non statim atque is pro sancto honorari meruit, e tumulo levatum est; sed



primo super illud erectum est altare a Beggone Arvernensi episcopo, qui ritus erat quondam sanctos in canonem redigendi, ut in præfatione observatum est. De istius altaris consecratione lege quæ in fine hujus elogii referemus. Post annos fere centum ex tumulo elatum est sacrum corpus. Ejus rei auctorem invenio Urbanum papam II, cujus litteras Joellus Remensis archiepiscopus recognoscit in bibliotheca Cluniacensi col. 309, ubi hæc pontificis verba ad Silviniacenses: « Quoniam supernæ benedictionis dignatione multimoda actum est, ut nos ipsi monasterium vestrum, et beati Maioli corpus intra ecclesiam ad locum alium transferre meruerimus, dignum duximus, cum Cluniacensis cœnobii, cui tanquam membra capiti singulariter inhæretis, dilectione præcipua, tum religionis vestræ reverentia, vos et locum vestrum specialius sedis apostolicæ protectione munire.... Datum apud Monticulum,.... Idib. Octob. indict. 3., anno Dominicæ inc. 1097. » Subsequitur bulla Clementis IV, ita loquentis: « Cum itaque, sicut ex vestra insinuatione accepimus, propter merita gloriosa sanctorum confessorum Maioli et Odilonis, quorum corpora in vestra ecclesia requiescunt, mirabilis Deus in sanctis suis multa quotidie miracula operetur ibidem, propter quæ ad eandem ecclesiam de diversis partibus fidelium multitudine conflante, corpus prædicti sancti Maioli ad alium locum ipsius ecclesiæ magis venerabilem et decentem intenditis cum debita veneratione transferre; nos..... omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui ad dictam ecclesiam die translationis sancti ejusdem, unum annum et quadraginta dies hac vice; illis autem qui infra octo dies immediate sequentes et in anniversario die translationis ipsius venerabiliter et devote accesserint, centum dies de injunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Datum Viterbii prid. Id. Martii, pontificatus nostri anno tertio, » seu anno 1266. Alias indulgentias ibidem concedunt Honorius IV et Clemens VI. S. Maioli tumulus, adjunctum habens sancti Odilonis, visitur in navi ecclesiæ Silviniacensis.

57. In hunc usque diem reliquiæ S. Maioli asservantur Silviniaci, nempe ejus ossa præcipua in capsula ex argento et cupro, posita super ejus altare ad odeum ad aquilonem; scrinio sancti Odilonis ad aliud latus posito; utriusque caput in scrinio peculiari. S. Maioli scapulare, longum ulna una, latum tertiis ulnæ partibus, cui simile aliud Cluniaci habetur; ejusdem item pedi pastoralis summa pars ex ebore, scyphusque corneus itidem Silviniaci visuntur. Gaufridus Choleti prior sæculo XV reliquiaria fecit, quæ ante eum Ildricus supprior et sacrista inchoaverat. Hactenus Silviniacum religione et Maioli cultu celebre est, de quo egimus in elogiis Odonis et Aymardi.

#### VIII. Maioli præcipui discipuli, cultores et miracula.

58. Etsi nonnullos Maioli discipulos in superioribus exhibuerimus, hic tamen in unum locum conferendi sunt saltem præcipui, ut ex discipulorum qualitate

A magistri meritum intelligatur. In his duo præcipui fuerunt Odilo et Willelmus, ille Maioli successor, hic abbas Divionensis, qui multa monasteria ad meliorem frugem revocavit. De hoc agens Odilo in libello de actis sancti Maioli: « Et ut pace spiritualium artificum, ait, in eadem fabrica cœlesti laborantium d'cam, unus præcipue refulsit, qui nuper rebus humanis excessit, et qui plus nobis omnibus laboravit, domnus videlicet abbas Willelmus, de cujus clarissimis actibus et vita laudabili et mirabili conversatione parvitas nostra non sufficit quod sentit ad plenum referre. » De eo ac de Odilone ipso agemus in sæculo sequenti. His adjungendi Teuto abbas Fossatensis, et Heldricus Antissiodorensis jam a nobis laudati. De Teutone multa præclara commemorantur in libello de vita Burchardi comitis. Inter cætera, « religiosus abbas Teuto jejuniis et orationibus, vigiliarumque pernoctationibus assidue intentus fuisse, ac Deo semper placere fideliter desiderasse perhibetur. Cum ergo in loco sibi commisso arduam, ut cupiebat, vitam ob pastoralis custodiæ curam minime servare posset, Remensis urbis pagum ad habitandum sibi elegit. Habetur siquidem illuc quædam possessiuncula, quam gloriosus rex Carolus Calvus ecclesiæ Fossatensi abbati que Godofredo refugii causa propter Nortmannorum persecutionem dedit, in qua etiam corpus S. Mauri multis annis traditur conservatum. Illuc ergo jam dictus abbas arduam pro Christo peragens vitam, multo tempore conversatus est. Quo pergens, ibidemque permanere desiderans, baculum curæ pastoralis per sui servitii ministrum, nomine Walterum, quem ipse in Domini timore nutriverat, fratribus transmisit, mandans ut sibi secundum Christi voluntatem dignum pastorem eligerent. » Postquam eo in loco arduam ac solitariam vitam Teuto egisset, Fossatenses revisere animo destinavit. At illi obstitere, allegantes, suffecto alio abbate, jam « non debere eum recipi, quia animarum curam penitus reliquerat. » Ille hoc responso turbatus, Cluniacum se recepit, ubi « feliciter obiit sub die Iduum Septembrium: ad cujus sepulcrum, ut referre audivimus, inquit auctor, multi infirmi postea sanitatem receperunt. » De Heldrico abbate actum supra in cap. 7. Inter Maioli discipulos etiam censendi sunt plurimi alii abbates, quos ad varia monasteria reformanda instituit: ex quibus unus mihi videtur esse Egbertus seu Evrardus ille abbas Turonensis, quem ex Gerberto superius laudavimus. Neque prætereundi Syrus et Aldebaldus Vitæ sancti Maioli scriptores, neque Vivianus sub eo præpositus Cluniacensis post Hildebrandam, cui Maiolus præcipuus auctor fuit sæculo nuntium remittendi. Denique inter primos numerandus venit Willelmus Provinciæ dux, *pater patriæ* appellatus, de quo hæc Odilo in Vita sancti Maioli. « Quantum illum Willelmus rector Provinciæ coluit, vita illius et finis ostendit. Per ejus quippe meritum et fidele obsequium, beati Benedicti percipere meruit habitum. »



Nescio an id contigerit in extremo illo morbo, quem Syrus commemorat in lib. III. Hunc Willelmum Cluniaci sepultum fuisse non satis aperte exprimit charta Leodegarii Cluniacensis monachi, in qua legitur, hunc cellam et ecclesiam in honorem sancti Marcellini papæ et martyris atque sancti Saturnini, quam Regimbaldus Arelatensis archiepiscopus dedicaverit, construxisse in villa Sarranis, « quam Willelmus quondam dux Provinciæ, pater patriæ, sanctorum apostolorum Petri et Pauli monasterio Cluniensi, et loco in quo se sepeliri rogavit, et beato Maiolo adhuc in carne viventi et vivens delegavit, et moriens donando attribuit. » Quod argumento est, eum in extremis habitum suscepisse pro more illorum temporum.

59. Odilo sub finem libelli de Maioli gestis multos laudat catholicos et honorabiles clericos, religiosos monachos et reverendos abbates, qui illum venerabantur; sanctos et sapientes, qui tractabant illum ut sanctissimum fratrem; imperatores et imperatrices, reges et mundi principes, a quibus « senior appellabatur et dominus; » pontifices apostolicæ sedis, a quibus « honorabatur ut princeps religionis monasticæ. » Tum subdit: « Ille divus Cæsar et maximus Otto eum diligebat pectore toto: et diligebat eum ejusdem Cæsaris conjux diva Adelaide imperatrix Augusta, charitate sincerissima et devotione charissima. Diligebat eum eorum filius humili devotione imperator Otto; affectu et non dissimili voto Conradus, supradictæ imperatricis frater nobilis et pacificus, ejusque Mathildis nobilissima conjux. quanto frequentius faciem ejus cernebant, tanto amplius in ejus amore crescebant. Quid dicam de nobilissimo viro Henrico Burgundionum duce? quid de Lamberto illustrissimo viro et nobilissimo comite? quid de Willelmo, quid de Richardo Aquitanorum et Normannorum fortissimis ducibus? quid de Italicis principibus et marchionibus? Quantum illum Willelmus rector Provinciæ coluit, vita illius et finis ostendit. Per ejus quippe meritum et fidele obsequium B. Benedicti percipere meruit habitum. Archenbaldus etiam, Silyniacensis loci, provisor fidelissimus, inter suos clarissimus, et adjacentis patriæ pater, et pauperum tutor fortissimus, quantum et qualiter exstitit B. Maiolo devotus, supradictus multimode prædicat locus, ab eo et ante et post transitum semper dicendi patris ædificiis et divitiis, et diversorum ornamentorum speciebus ornatus et nobilitatus: ita ut deceret, si tale quid fecisset aliquis ex regibus. Iste vero qui nunc superest, honoris ejus hæres et nominis, bene tractat locum illum, nullum etiam infert habitatoribus damnum. »

60. Restat ut pauca dicamus de duobus Miracu-

lorum-libris, quos exhibet cum Henschenio Bibliothecæ Cluniacensis appendix. In istis libris memorantur curationes factæ dæmoniacorum, cæcorum, contractorum, mutorum, mancorum, amentium, et sacro igne affectorum. Duo tantum huc refero, quorum primum continet erectionem altaris ad caput sancti Maioli, qui primus gradus fuit ad ejus canonizationem: « Postquam igitur primo beati Maioli corpus cum maximo honoris et reverentiæ cultu est sepultum, et ad sanctissimum ejus caput altare quoddam est constructum, fratres Deo inibi servientes commune ac salubre tale invenerunt consilium. Ad episcopum namque, in cujus diœcesi isdem erat locus, transmittunt, ut altare illud consecraret. Unde veniens domnus Beggo Arvernensis sedis episcopus, altare illud cum magna consecravit reverentia. » Beggo iste Arvernensis præerat regnante apud Francos Hugone. Subdit auctor contracti et duorum amentium sanationem; postridie puer quidam de Cavannis (*Chevines*) villa pagi Matisconensis, manum habens aridam, restitutus est.

61. « Quoddam etiam miraculum adjungimus, de quo non solum vulgarem populum testem deducimus, sed etiam ipsum regem Hugonem, comitemque Burchardum, filiumque ejus domnum Rainaldum Parisiensem episcopum. Hic igitur rex ad sancti Maioli expetendum auxilium veniens, super infirmitatis suæ gravitudinem invenire promeruit aliquantulam levigabilitatem. Qui uno dierum post peracta orationum solemnia ab ecclesia procedens, quemdam cæcum in eodem loco illuminatum audivit, quem ad se adduci jubet, ut ab eo veritatem retineret. Dum namque in pauperem talem virtutem factam esse pro certo cognovit, præ gaudio, sicut vir magnæ dulcedinis, cum supradictis personis profluos lacrymarum rivulos effudit: sicque cum multa turba populorum collaudans Deum, sanctumque venerans Maiolum, et cæcus illuminatus ad propria redit, et rex magnificus lætior in Franciam viam assumpsit. »

62. Subjicitur miraculum de alio cæco qui natus erat in « Enguilinensi silva, » ubi « est sancti Arnulfi ecclesia; » quod intelligendum de ecclesia sancti Arnulfi in silva Aquiliya (*Foret d'Iveline*); diœcesis Parisiensis. Subsequitur curatio Viviani (qui unus erat « e fratribus Cluniacensis monasterii; » nescio an præpositus supra laudatus), articulari morbo laborantis, et paulo post Bernardi clerici Carnotensis contractione laborantis. Hæc satis de miraculis: Syrum audiamus, cujus lucubratio in ms. codice collegiatae sancti Martialis Lemovicensis, ex quo eam eruit noster Petrus Trelus, hanc præfert inscriptionem.